

Energiaomavaraisen yhteisön perustaminen

Ville Surma-Aho

Opinnäytetyö

Elokuu 2018

Tekniikan ja liikenteen ala

Insinööri (AMK), energiatekniikan tutkinto-ohjelma

Tekijä(t) Surma-Aho, Ville	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä 10.08.2018
	Sivumäärä 56	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Energiaomavaraisen yhteisön perustaminen		
Tutkinto-ohjelma Insinööri (AMK), energiatekniikan tutkinto-ohjelma		
Työn ohjaaja(t) Marjukka Nuutinen, Hannariina Honkanen		
Toimeksiantaja(t) Suomen metsäkeskus		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Kansallisessa energia- ja ilmastostrategiassa on työ- ja elinkeinoministeriön visiona hiili-neutraali yhteiskunta. Tämä 2013 julkaistu strategia tavoittelee, että 38 % energian loppukulutuksesta olisi tuotettu uusiutuvalla energialla vuoteen 2020 mennessä. Lähienergialla omavaraisuuteen-yhteistyöhanke on Suomen metsäkeskuksen hanke, joka edesauttaa työ- ja elinkeinoministeriön asettamien tulosten ja tavoitteiden saavuttamista. Hanke selvittää mm. paikallisten yhteisöjen mahdollisuuksia harjoittaa energiaomavaraista toimintaa.</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli hankkeeseen liittyen selvittää edellytyksiä energiaomavaraisen omakotitaloyhteisön perustamiselle. Työ toteutettiin kehittämistutkimuksena ja pilkottiin kolmeen tutkimuskysymykseen: Mitkä ovat oleelliset valintakriteerit yhtiömuodon valinnassa? Millaisia reunaehtoja energialiiketoiminta asettaa toiminnalle? Miten kaavoitus ja maanomistus tulee huomioida pienmuotoisessa lämmön- ja sähkönjakelussa? Työn tutkimusaineisto kerättiin pääosin kirja- sekä internetlähteillä ja asiantuntijahaastatteluilla. Aineistoa analysoitiin luokittelemalla sekä sisältöanalyysillä.</p> <p>Selvityksen perusteella energiaomavaraisien yhteisöjen perustaminen on yksi keino edesauttaa energia- ja ilmastostrategian tavoitteiden saavuttamista. Tuloksina saatiin taulukoituna yhtiömuotojen valintakriteerit sekä energialiiketoiminnan vaatimia lupia. Johtopäätöksissä on pohdittu millaisiin tilanteisiin mitkäkin yhtiömuodot olisivat sopivimmat. Energialiiketoiminnan luvat asettavat vähiten ehtoja, kun energiantuotantolaitoksen lämpöteho on alle 1 MW ja sähköteho alle 1 MVA. Sähkönjakelu vaatii maanomistuksellisesti yhteisen kiinteistön tai kiinteistöryhmän ollakseen Suomen sähkömarkkinalain mukaan lailista toimintaa.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Yritysmuodot, hajautettu energiantuotanto		
Muut tiedot		

Author(s) Surma-Aho, Ville	Type of publication Bachelor's thesis	Date 10.08.2018 Language of publication: Finnish
	Number of pages 56	Permission for web publication: x
Title of publication Establishing an energy self-sufficient community		
Degree programme Bachelor of Engineering, Degree Programme in Energy Technology		
Supervisor(s) Marjukka Nuutinen, Hannariina Honkanen		
Assigned by Suomen metsäkeskus		
Abstract <p>The national energy and climate strategy states that a carbon neutral society is the vision of the Ministry of Economic Affairs and Employment of Finland. The aim of this strategy released in 2013 is that 38 % of the final energy consumption would be produced with renewable energy sources by the year 2020. The Lähienergiolla omavaraisuuteen [Self-sufficiency by means of local energy] -cooperation project is a project launched by the Suomen metsäkeskus [The Finnish Forest Centre]. The project aims to further the goals set by the Ministry. The project, for example, examines the possibilities of local communities to practice energy self-sufficient activities.</p> <p>The aim of the thesis was to find the conditions for starting an energy self-sufficient community. The task was carried out as a development study and it was categorized into three research questions: What are the crucial criteria for choosing a form of business? What kinds of preconditions does energy trade bring to the operations? How should zoning and land ownership be taken into account in small-scale heat and electricity transfer? The research data was mainly collected from expert interviews and printed and internet sources. The material was analyzed by categorizing and using content analysis.</p> <p>Establishing energy self-sufficient communities is a way to further the goals set by the energy and climate strategy according to the report. A chart of selection criteria for company forms and required permits for energy trade were gained as results. The conclusion reflected on which company forms would be the most suitable for different kinds of situations. The permits of energy trade set the fewest boundaries when the energy generating facility has a thermal output below 1 MW and an electrical power output below 1 MVA. Electricity distribution requires a common property or a common property group according to the Finnish Electricity Market Law in order to be legal.</p>		
Keywords/tags (subjects) company forms, distributed generation		
Miscellaneous		

Sisältö

1	Johdanto	4
1.1	Energiaomavaraisuudella kohti hiilineutraaliutta	4
1.2	Lähienergialla omavaraisuuteen -yhteistyöhanke	5
1.3	Aiempia tutkimuksia	6
2	Tutkimusasetelma	7
2.1	Tavoite, tutkimusongelma ja -kysymykset	7
2.2	Aineistonkeruu- ja analyysimenetelmät	8
2.3	Luotettavuusvarauma	9
3	Liiketoimintamallit	9
3.1	Yksityinen elinkeinonharjoittaja	10
3.2	Henkilöyhtiöt: avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö	12
3.3	Osakeyhtiö	16
3.4	Osuuskunta	20
3.5	Kiinteistöyhtymä	24
4	Energialiiketoiminta	25
4.1	Lämpö	26
4.2	Sähkö	26
4.3	Kaavoitus ja maanomistus	28
4.3.1	Maakuntakaava, yleiskaava ja asemakaava	29
4.3.2	Paikallisen energiantuotannon huomioiminen kaavoituksessa	30
4.4	Energialiiketoimintaa harjoittavia yhteisöjä	32
4.4.1	Kempeleen ekokortteli	32
4.4.2	Otanmäen Lämpö Oy Vuolijoen aluelämpölaitos	34
5	Haastattelut	35
6	Tulokset	37
6.1	Liiketoimintamallien valintakriteerit	37
6.2	Energialiiketoiminnan vaatimat luvat	39

6.3	Johtopäätökset	40
6.3.1	Liiketoimintamallin valinta	40
6.3.2	Energialiiketoiminnan asettamat reunaehdot toiminnalle	42
6.3.3	Kaavoituksen ja maanomistuksen huomioiminen pienmuotoisessa lämmön- ja sähkönjakelussa	43
7	Pohdinta.....	44
	Lähteet	46
	Liitteet	51
	Liite 1. Yritysten lukumäärät kaupparekisterissä	51
	Liite 2. Hajautetun energiantuotannon esimerkkikohteita Suomessa	52
	Liite 3. Opinnäytetyöhön haastateltavat	55
	Liite 4. Strukturoidusti haastateltujen kysymykset.....	56

Kuviot

Kuvio 1. Lähienergialla omavaraisuuteen hankkeen tulokset	6
Kuvio 2. Tarkasteltavat liiketoimintamallit	10
Kuvio 3. Energiantuotannon ja -kulutuksen huomioiminen kaavoituksessa	31
Kuvio 4. Esimerkki kaavoituksen ja rakentamisen yhteistyön kehittämisestä	32

Taulukot

Taulukko 1. Metsänomistajien halukkuus osallistua energiapuun hankintaan	34
Taulukko 2. Haastateltavien mielestä sopivin liiketoimintamalli	36
Taulukko 3. Yhteenveto liiketoimintamalleista	38
Taulukko 4. Yhteenveto energialiiketoiminnan luvista	39

1 Johdanto

1.1 Energiaomavaraisuudella kohti hiilineutraaliutta

Kansallisessa energia- ja ilmastostrategiassa on työ- ja elinkeinoministeriön visiona hiilineutraali yhteiskunta. Tämä 2013 julkaistu strategia tavoittelee, että 38 % energian loppukulutuksesta olisi tuotettu uusiutuvalla energialla vuoteen 2020 mennessä, sekä mineraaliöljyjen käyttöä vähennettäisiin kokonaisenergiankulutuksessa 17 % vuoteen 2025 mennessä (Kansallinen energia- ja ilmastostrategia 2013, 12, 51.)

Hiilineutraaliutta voidaan energiantuotannossa edesauttaa joko pienentämällä energiankulutusta, vähentämällä niiden tuotteiden käyttöä, jotka vievät runsaasti energiaa tai lisäämällä päästöttömiä tai vähäpäästöisiä energiaratkaisuja (Päästöjen vähentäminen Suomessa n.d.). Näistä menetelmistä etenkin viimeinen on saanut paljon huomiota, kun fossiilisten polttoaineiden käyttöä pyritään korvaamaan vaihtoehtoisilla ratkaisuilla lähes maailmanlaajuisesti.

Jos halutaan tuottaa osa energiasta vähäpäästöisillä tai päästöttömillä energialähteillä, se on toteutettavissa muun muassa hajautettuna energiantuotantona lähellä kuluttajaa keskitetyn energiantuotannon sijaan. Tutkimukset ovat osoittaneet, että hajautettu sähköntuotanto voi vähentää hiilidioksidipäästöjä verrattuna keskitettyyn suuren kokoluokan sähköntuotantoon varsinkin energiansiirrosta koituvien häviöiden kannalta (Distributed generation of electricity and its environmental impacts n.d.).

Keskitetyssä energiantuotannossa sijainniltaan kaukaiset kiinteistöt, kuten omakotitai teollisuusalueet, on todettu huonosti kannattaviksi kohteiksi myös lämpöyrittäjille. Esimerkiksi pitkien kaukolämpöverkkojen investointikustannukset ja lämpöhäviöt ovat suuret. Tämä johtaa lämmitystehon nostamiseen tuotantolaitoksessa, mutta myytävä energiamäärä pysyy kuitenkin pienenä. Toisin sanoen energiaa menee hukkaan ja päästömäärät lisääntyvät. (Lähienergialla omavaraisuuteen yhteistyöhanke 2016, 7.)

Opinnäytetyön tarkoitus on selvittää, miten energiaomavaraisen yhteisön kannattaisi organisoitua. Yhteisöllä tarkoitetaan omakotitaloaluetta, joka pyrkii olemaan energiaomavarainen joko lämmön tai lämmön sekä sähkön suhteen. Yhteisö toteuttaisi energiantuotantonsa hajautetusti paikallisilla energialähteillä. Raportissa vertaillaan eri yhtiömuotojen soveltuvuutta kyseiselle toiminnalle ottaen huomioon mm. perustaminen, ylläpito ja jatkuvuus. Lisäksi työssä tarkastellaan energialiiketoiminnan, kaavoituksen ja maanomistuksen aiheuttamia reunaehtoja toiminnalle.

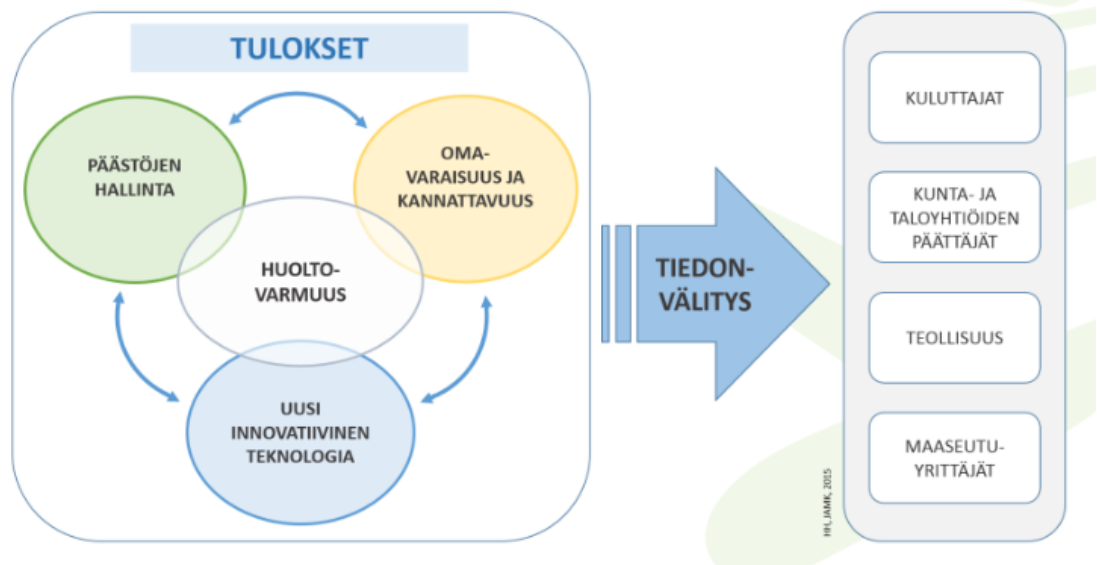
1.2 Lähienergialla omavaraisuuteen -yhteistyöhanke

Opinnäytetyön toimeksiantaja on Suomen metsäkeskus, ja työ on osa lähienergialla omavaraisuuteen-yhteistyöhanketta. Lähienergialla omavaraisuuteen -yhteistyöhanke on Suomen metsäkeskuksen Itäisen palvelualueen hanke, joka toteutetaan EU:n maaseuturahaston tuella (Kauppinen 2016). Hanke toteuttaa Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmaa 2014 – 2020 Keski-Suomen alueellisen kehittämissuunnitelman mukaisesti ja hankkeen toteutumisaika on 2016 – 2019. (Lähienergialla omavaraisuuteen yhteistyöhanke 2016, 10.)

Hankkeen tarkoituksena on edistää työ- ja elinkeinoministeriön asettamien tulosten ja tavoitteiden saavuttamista. Hanke selvittää paikallisten yhteisöjen mahdollisuuksia harjoittaa energiaomavaraista toimintaa. Hankkeen tavoitteena on parantaa energialiiketoiminnan kannattavuutta, ottaa käyttöön uutta ja toimivaksi todettua teknologiaa, kehittää energiaomavaraisuutta paikallisten energialähteiden avulla sekä tukea uusiutuvien energialähteiden käyttöä. (Kauppinen 2016; Lähienergialla omavaraisuuteen yhteistyöhanke 2016, 1.)

Hanke luo julkisia raportteja ja ohjeita tuloksinaan sekä välittää niitä kuluttajille, kunta- ja taloyhtiöiden päättäjille, teollisuudelle, maaseutuyrittäjille ja paikallisille energiantuottajille. Tiedon välityksellä edesautetaan uuden teknologian käyttöönottoa, joka pienentää pienen mittakaavan tuotannon päästöjä. Päästöjen vähentäminen vaikuttaa kuluttajien asenteisiin ja edistää energiantuotannon kannattavuutta

sekä helpottaa yrittäjille omien palveluiden tarjoamista. Nämä toimenpiteet edistävät omavaraisen energiantuotannon syntymistä. Hankkeen ohjeet myös lisäävät huoltovarmuuden toteutumista energian tuotantolaitoksissa. (Ks. kuvio 1).



Kuvio 1. Lähienergialla omavaraisuuteen hankkeen tulokset (Lähienergialla omavaraisuuteen 2016 – 2019 n.d., 3.)

1.3 Aiempia tutkimuksia

Opinnäytetyön aiheen kaltaisia tutkimuksia ovat tehneet mm. Ilona Salo ja Olli-Matti Tuorila opinnäytetöissään sekä Laura Karhu, Heikki Keränen ja Irja Ruokamo tutkimus- ja kehitystyössään. Salo 2014 laatima opinnäytetyö ”Aloittavan Pk-yrityksen yhtiömuodon valinta” tosin keskittyy yleisellä tasolla yhtiömuotojen eroihin, eikä työssä ole samankaltaista kohderyhmää, kuin tässä työssä (Salo 2014).

Tuorilan opinnäytetyö vuodelta 2013 ”Lämpöenergiayhtiön perustaminen” tarkastelee myös lämpöyrittäjyyteen sopivia yhtiömuotoja sekä vaadittuja lupia toiminnalle. Työssä ei kuitenkaan oteta kantaa sähköntuotantoon ja pääpaino on toiminnan kannattavuudessa ja polttoaineen valinnassa. (Tuorila 2013.)

Karhun, Keräsen ja Ruokamon tutkimus- ja kehitystyö ”Maaseudun uusiutuvan energian innovaatioympäristöt” vuodelta 2015 käsittelee yhdistetyn sähkön ja lämmön tuotannon aloittamiseen liittyvää innovaatioprosessia. He toteavat jatkotutkimustarpeeksi mm. selkeyttä lupahakemuksiin sekä tietoa rahoituskanavaista. Työssä ei

mennä perustamisvaihetta pidemmälle eikä käsitellä toiminnalle sopivia yhtiömuotoja lainkaan. (Karhu, Keränen & Ruokamo 2015.)

2 Tutkimusasetelma

Tässä luvussa käydään läpi, mitä opinnäytetyössä tehtiin ja miten se tehtiin. Tutkimusongelma rajataan tarkemmin ja siitä muodostettiin tutkimuskysymykset. Työ tehtiin kirjallisuuskatsauksena ja haastattelututkimuksena, ja lopputuloksena pyrittiin taulukoimaan yhtiömuotojen erot sekä selvittämään rajaavia ja huomioon otettavia tekijöitä lähien energian tuottamiselle. Työn luotettavuuteen vaikuttavista tekijöistä kirjoitetaan luvun loppupuolella.

2.1 Tavoite, tutkimusongelma ja -kysymykset

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää edellytyksiä energiaomavaraisen yhteisön (omakotitaloalue) perustamiselle. Työssä etsittiin sopivinta yhtiömuotoa toiminnan harjoittamiseen ja tarkastelu suoritettiin perustamisen, ylläpidon ja jatkuvuuden näkökulmista. Huomioon otettiin myös energialiiketoiminnan, kaavoituksen ja maanomistuksen aiheuttamat reunaehdot. Raportissa ei otettu kantaa tämän liiketoiminnan kannattavuuteen vaan siihen, miten sitä olisi helpointa toteuttaa.

Tavoitteisiin pyrittiin vastaamalla seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- Mitkä ovat oleelliset valintakriteerit yhtiömuodon valinnassa?
- Millaisia reunaehdot energialiiketoiminta asettaa toiminnalle?
- Miten kaavoitus ja maanomistus tulee huomioida pienmuotoisessa lämmön- ja sähkönjakelussa?

Opinnäytetyö toteutettiin kehittämistutkimuksena, sillä siinä luotiin edellytyksiä uusien palveluiden kehittämiseksi ja haluttiin aikaansaada muutosta. Kehittämistutkimuksessa oleellista on, että kehitettävä aihe muotoillaan ongelmaksi, josta esitetään tutkimuskysymykset. Tutkimuksen avulla laadittiin vastaukset näihin kysymyksiin, jolloin ongelma ratkeaa ja päästään tavoitteeseen. (Kananen 2015, 39-42.)

Holopaisen (2016, 21-23) mukaan yhtiömuotojen valintaan vaikuttavia tekijöitä ovat perustamistoimenpiteet, vaadittu pääomaa, vastuun ja päätöksenteon jakautuminen, kuten oikeus sopimusten tekoon tai velanottoon, toiminnan joustavuus mm. lakisääteisten kokousten ja kaupparekisterin ilmoitusten kannalta, yrityksen jatkuvuus- ja laajentumismahdollisuudet, rahoittajien suhtautuminen, voitonjako ja tappioiden kattaminen sekä verotus.

Energialiiketoiminnan näkökulmasta tarkasteltiin sen asettamia reunaehtoja toiminnalle, kuten millaisia asioita on ilmoitettava tai otettava huomioon yhteisen energiantuotannon ja -jakelun aloittamisessa. Lisäksi selvitettiin, miten tuotetut energiamäärät vaikuttavat liiketoimintaan ja mitä mahdollisia kustannuksia energiansiirrosta koituu, ja tarkasteltiin, mitä tukia on haettavissa paikalliselle energiantuottajalle, joka hyödyntää uusiutuvaa energiaa. Työssä tarkasteltiin myös sitä, miten maanomistus ja kaavoitus on huomioitava toiminnassa ja aiheuttaako se ehtoja liiketoiminnalle.

2.2 Aineistonkeruu- ja analyysimenetelmät

Aineistoa kerättiin aiheeseen liittyvistä dokumenteista ja artikkeleista. Aiheeseen liittyviä dokumentteja ovat yhtiömuotojen eroista ja toimintatavoista kertovat artikkelit, samoin kuin lähien energiaa hyödyntävistä yhteisöistä ja heidän toimintatavoistaan kertovat artikkelit. Motivan tekemät tutkimukset hajautetun energiantuotannon toteuttamisesta toimivat myös lähteinä tarkasteltaessa energialiiketoimintaa.

Kokemusaineistoa kerättiin puheluhaastatteluilla. Haastateltavina toimivat toimeksiantajan tuntemat eri yhtiömuotojen edustajat, joiden haastattelut toteutetaan strukturoituina eli kysymykset ja kysymysjärjestys olivat kaikilla samat (Kananen 2015, 82). Muita haastateltavia olivat yrittäjiä neuvovat tahot, kuten Uusyrittäjäkeskus, joiden haastattelut olivat enemmän strukturoimattomia eli joustavampia sisällön ja järjestyksen kannalta (Kananen 2015, 82). Haastateltavia henkilöitä lähestyttiin sähköpostitse ja pyydettiin osallistumaan tutkimukseen.

Aineistoa tarkasteltiin yleisluontoisesti eli strukturoimattomasti. Tämä tarkoittaa sitä, että aineistosta kirjattiin muistiin, jotka auttavat tutkittavan ilmiön ymmärtämisessä

(Kananen 2015, 79). Tutkimusaineistoa pyrittiin keräämään noin kymmenestä eri kirjallisuuslähteestä, viidestä eri lakilähteestä, kahdestakymmenestä haastattelusta, useista eri verkkolähteistä sekä muutamista e-aineistoista.

Aineistoa analysoitiin luokittelemalla ja sisältöanalyysillä. Luokittelemalla voidaan koottua aineistoa ryhmitellä sekä vertailla ominaisuuksia, jotka muistuttavat toisiaan (tässä tapauksessa yhtiömuotoja). Sisältöanalyysillä yritetään löytää yhtäläisyyksiä ja eroja useista eri aineistoista.

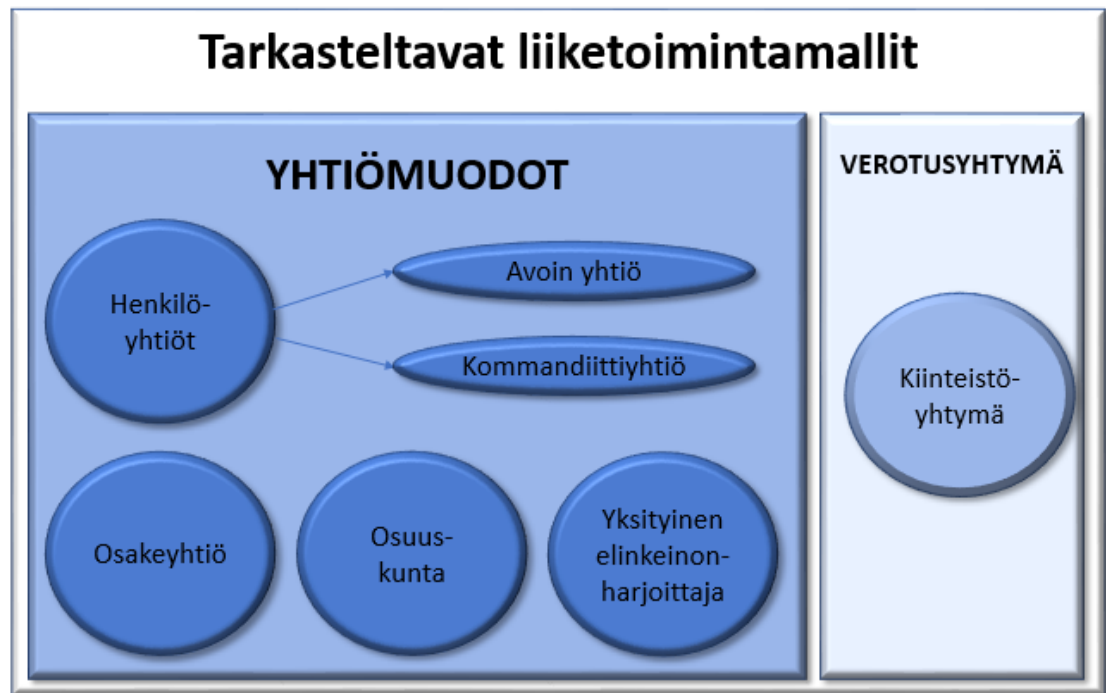
2.3 Luotettavuusvarauma

Luotettavuutta parannettiin tehtyjen valintojen perustelulla, arvioitavuudella ja monilähteisellä synteessillä. Tehtyjen valintojen perustelu osoittaa lukijalle, että tiettyjä vaihtoehtoja tehdessä kirjoittaja on puntaroinut vaihtoehtojansa päätyessään lopputulokseensa (Kananen 2015, 112-115).

Arvioitavuudella tarkoitetaan sitä, että tutkimus ja sen tulokset ovat jäljitettävissä eli lähteet ja tiedon alkuperä on merkitty asianmukaisesti. Monilähteisellä synteessillä tarkoitetaan kappaleiden kirjoittamista varmistamalla asia ainakin kahdesta erillisestä lähteestä. (Kananen 2015, 114.) Lähteiden luotettavuutta arvioitiin esimerkiksi lähteiden päiväyksillä ja kirjoissa painoksen numerolla, sillä uudelleen painetut teokset usein ovat luotettavampia, koska sisältö on ollut uudelleen painamisen arvoinen. Lähteinä pyrittiin käyttämään myös primäärlähteitä, kuten lakitekstejä, jotka eivät ole jonkun kirjoittajan tulkintoja.

3 Liiketoimintamallit

Tässä luvussa tarkastellaan mahdollisia liiketoimintamalleja, joita paikallista energiaa tuottava yhteisö voisi käyttää (ks. Kuvio 2). Käytännössä tässä luvussa vertaillaan eri yhtiömuotoja Suomessa perustamisen, vastuun, päätöksenteon, joustavuuden, jatkuvuuden, laajentumisen, voitonjaon, tappioiden kattamisen ja verotuksen kannalta. Suomessa rekisteröidyt yhtiömuodot löytyvät liitteestä 1. Yhtiömuotojen lisäksi tarkastellaan mikä on kiinteistöyhtymä ja miten se toimii.



Kuvio 2. Tarkasteltavat liiketoimintamallit

3.1 Yksityinen elinkeinonharjoittaja

Yksityinen elinkeinonharjoittaja on kansankielessä paremmin tunnettu toiminimenä. Kuka vain Euroopan talousalueella asuva ns. luonnollinen henkilö voi ryhtyä Suomessa yksityiseksi elinkeinonharjoittajaksi, kunhan hän on ainoana osakkaana. Luonnollisella henkilöllä tarkoitetaan konkreettista ihmistä eli ei yritystä, yhdistystä tai näitä tarkoittavana ns. juridista henkilöä. (Sutinen & Viklund 2005, 78; Yksityinen elinkeinonharjoittaja 2017.)

Yksityistä elinkeinonharjoittajista käytetään myös nimityksiä ammatinharjoittaja sekä liikkeenharjoittaja. Ammatinharjoittajan elinkeino tulee yleisimmin hänen varsinaisesta työstään, kun taas liikkeenharjoittajalla on osto-, myynti- tai toimipaikka ja useimmin, muttei pakollisina, ulkopuolisia työntekijöitä. Nämä termit ovat kuitenkin olleet lähinnä verottajan käytössä toiminimien luokittelussa ja niillä on ollut vaikutus kirjanpitoon. Nykyään tietyn ehdoin molemmille on yhdenkertainen kirjanpito, eikä termeillä ole enää juurikaan käytännössä eroa. (Kirjanpitolaki 1336/1997, 1 a §; Toiminimi lyhyesti 2018.)

Perustaminen

Yksityiseksi elinkeinonharjoittajaksi ryhtyminen eli toiminimen perustaminen on yksinkertaisinta verrattuna muihin yhtiömuotoihin sekä sen perustaminen on edullista, sillä pääomapanosta ei vaadita. Yksinkertaisuutta lisää se, että tarvitaan vain yksi osakas, jotta toiminimi voidaan perustaa. Perustamisen maksaa sähköisesti ilmoitettuna 75,- (alv 0 %) ja paperisena ilmoitettuna 110,- (Kaupparekisterin käsittelyhinasto 2018).

Vastuun ja päätöksenteon jakautuminen

Ainoalla osakkaalla eli elinkeinonharjoittajalla on käytännössä kaikki vastuu yritystoiminnasta ja tämä mahdollistaa nopean päätöksenteon verrattuna muihin yhtiömuotoihin. Toisaalta elinkeinonharjoittaja kantaa harteillaan kaikki toiminimen sitoumukset, kuten velat, ja vastaa niistä koko omaisuudellaan mukaan lukien henkilökohtaisella, sillä yritysomaisuus sekä henkilökohtainen omaisuus lasketaan samaksi yksityisellä elinkeinonharjoittajalla. (Sutinen & Viklund 2005, 78; Yksityisen elinkeinonharjoittajan vastuu n.d.)

Jatkuvuus- ja laajentumismahdollisuudet

Yksityinen elinkeinonharjoittaja on jatkuvuuden näkökulmasta riskialttein. Hankalaan tilanteeseen ajaututaan, jos sukupolvenvaihdosta ei ole suunniteltu ja elinkeinonharjoittaja kuolee. Mahdolliset sukupolvenvaihdokset on syytä suunnitella hyvissä ajoin etukäteen. (Holopainen 2016, 22.)

Yksityisen elinkeinonharjoittajan yhtiömuodon voi muuttaa ilman veroseuraamuksia henkilöyhtiöksi tai osakeyhtiöksi. Y-tunnus ei säily, sillä yksityisillä elinkeinonharjoittajilla on henkilökohtaiset Y-tunnukset. Henkilöyhtiöksi muuttuessa tehdään yhtiösopimus elinkeinotoiminnan aloittamisesta liikeyhdistymän kanssa ja siirretään oman toiminimen varat yhtiöpanokseksi. Osakeyhtiöksi muuttuessa on yksityisen elinkeinonharjoittajan otettava kaikki osakkeet omalle nimelleen. Vasta perustamisen jälkeen hän voi ottaa muita osakkeenomistajia toimintaan mukaan. (Lakari 2014, 55-58; Yritysmuodon muutos 2016.)

Voitonjako, tappioiden kattaminen ja verotus

Yhtiön voitot sekä tappiot kuuluvat yksinomaan elinkeinonharjoittajalle, sillä yrityksen omaisuus ja henkilökohtainen omaisuus ovat tässä yhtiömuodossa samat. (Holopainen 2016, 23.)

Yksityisenä elinkeinonharjoittajana tilikauden tulos verotetaan omistajayrittäjän yritystulona, joka jaetaan pääoma- ja ansiotuloon. Vuodesta 2017 lähtien tuloksesta verotetaan vielä kiinteä 5% suuruinen yrittäjävähennys. (Tuloverotus – liikkeen- tai ammatinharjoittaja 2016.)

3.2 Henkilöyhtiöt: avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö

Henkilöyhtiöinä voi Suomessa olla avoin yhtiö tai kommandiittiyhtiö. Näitä molempia henkilöyhtiön muotoja säätelee yhteinen laki 389/1988 nimeltään ”Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä”. Henkilöyhtiöitä voi olla perustamassa luonnolliset tai juridiset henkilöt, mikä tarkoittaa sitä, että yhtiömiehenä voi toimia osakeyhtiö, säätiö, yhdistys tai toinen avoin yhtiö tai kommandiittiyhtiö. Ainakin yhden yhtiömiehen täytyy asua pysyvästi ETA-alueella. (Sutinen & Viklund 2005, 79; Selko-opas yrittäjyyteen 2017, 40.)

Erona avoimessa yhtiössä sekä kommandiittiyhtiössä ovat yhtiömiehet. Avoimessa yhtiössä kaikki osakkaat ovat yhtiömiehiä, kun taas kommandiittiyhtiössä on vastuunalaisia yhtiömiehiä ja äänettämiä yhtiömiehiä. Yhtiömiehet ja vastuunalaiset yhtiömiehet ovat vastuussa yrityksen toiminnasta. Ääneton yhtiömies osallistuu toimintaan sijoittamalla yhtiöön omaisuuttaan (rahaa tai materiaa) ja saa täten yhtiösopimuksessa sovittun korvauksen yhtiön voitoista. (Sutinen & Viklund 2005, 79; Selko-opas yrittäjyyteen 2017, 40.)

Perustaminen

Henkilöyhtiön perustamiseen vaaditaan vähintään kaksi yhtiömiestä. Yhtiömiesten määrällä ei ole ylärajaa. Henkilöyhtiön perustamiseen on laadittava yhtiösopimus, jossa on ilmentävä yhtiömiesten halukkuus harjoittaa elinkeinotoimintaa yhteisen taloudellisen tarkoituksen eteen. Tämä rajaa sen, ettei yhtiösuhdetta muodostu mistä vain yhteisestä toiminnasta. Yleisimmin taloudellisella tarkoituksella viitataan voiton

tavoitteluun, mutta se voi myös olla jonkin yhteisen asian tekemistä mahdollisimman pienillä kustannuksilla. (Ossa, Saarnilehto & Villa 2007, 24; Selko-opas yrittäjyyteen 2017, 40..)

Henkilöyhtiö perustaminen tapahtuu yhtiösopimuksella. Yhtiösopimuksen allekirjoituksen jälkeen yhtiö on jo olemassa, mutta se on silti rekisteröitävä kaupparekisteriin kolmen kuukauden kuluessa yhtiösopimuksen allekirjoituksesta tai perustaminen raukeaa. Yhtiösopimuksen voimaantulo hetken voi myös päättää yhtiösopimuksessa, jolloin se ei allekirjoituksen jälkeen astu voimaan. (Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä 389/1988, 2 luku, 2 §; Ossa ym. 2007, 27.)

Henkilöyhtiön perustaminen on myös edullista, sillä yhtiön perustaminen itsessään ei vaadi erillistä pääomaa. Perustamisen hinta kaupparekisteriin (alv 0 %) on paperisena ilmoitettuna 240,-. Ilmoitusta ei voi tehdä sähköisesti (Kaupparekisterin käsittelyhinasto 2018).

Vastuun ja päätöksenteon jakautuminen

Henkilöyhtiöissä yhtiömiehillä sekä vastuunalaisilla yhtiömiehillä, kuten yksittäisillä elinkeinonharjoittajilla, on suuri vastuu yhtiön toiminnassa. Kommandiittiyhtiössä äännetön yhtiömies ei sen sijaan osallistu yhtiön päätöksentekoon tai kanna vastuuta yritystoiminnasta. Yhtiömiehillä on oltava suuri luottamus toisiinsa, sillä he yhdessä kantavat vastuun yksittäistenkin yhtiömiehen toiminnasta. (Holopainen 2016, 22; Selko-opas yrittäjyyteen 2017, 40.)

Mahdollisten katastrofien ehkäiseminen tapahtuu huolellisesti laaditulla yhtiösopimuksella. Esimerkiksi voidaan laatia pykälä, joka estää yksittäisen yhtiömiehen hankinnat yhtiön nimissä johonkin tiettyyn euromäärään asti. Myös yhtiön toimialan tarkka rajaaminen auttaa, sillä se estää hankintojen tekemisen, joka ei tue yhteistä taloudellista tavoitetta. Jos toimialana on esimerkiksi rakentaminen, niin yhtiömiehillä ei ole oikeutta hankkia lypsykarjaa, elleivät ne liity johonkin rakentamisprojektiin. (Sutinen & Viklund 2005, 80.)

Henkilöyhtiöihin voidaan perustaa hallitus, mutta tämä ei ole pakollista lain mukaan. Hallituksen toimenkuvaa ei ole määritetty laissa. Toimitusjohtajan nimeäminen on myös mahdollista, muttei pakollista. Toimitusjohtaja ei voi olla yhtiömies ja hänellä on lain mukaan oikeus edustaa yhtiötä hallintoon liittyvissä tehtävissä. (Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä 389/1988, 2 luku 4 §, 3 luku 2 §.)

Henkilöyhtiöillä on myös tilintarkastusvelvollisuus. Tilintarkastajan valinta on vapaaehtoista paitsi siinä tapauksessa, jos seuraavista ehdoista täyttää kaksi tai useampi:

- Taseen loppusumma yli 100 000 €
- Liikevaihto tai vastaava tuotto yli 200 000 €
- Palveluksessa keskimäärin yli 3 henkilöä

(Tilintarkastuslaki 1141/2015, 2 luku 2 §; Tilintarkastusvelvollisuus n.d.)

Jatkuvuus ja laajentumismahdollisuudet

Riippuen muista yhtiömiehistä ja yhtiösopimuksesta voidaan henkilöyhtiöiden yhtiömiesten osuuksia yleensä luovuttaa. Laajentumismahdollisuudet ovat avoimessa yhtiössä ja kommandiittiyhtiössä rajallisemmat, kuten esimerkiksi osakeyhtiössä, johon tuen lisäpääoman saannin rajallisuudesta. (Holopainen 2016, 22-23.)

Henkilöyhtiöt voidaan muuttaa avoimesta yhtiöstä kommandiittiyhtiöksi, kommandiittiyhtiöstä avoimeksi yhtiöksi tai osakeyhtiöksi ilman veroseuraamuksia, jos tietyt ehdot täyttyvät. Henkilöyhtiö voi myös muuttua yksityiseksi elinkeinonharjoittajaksi, jos yhtiömiesten määrä laskee yhteen. (Yritysmuodon muutos 2018.)

Veroseuraamuksilta vältytään, jos yrityksen omistussuhteet ei muutu oleellisesti. Velat ja varat on myös siirrettävä uuteen yritysmuotoon ja yrityksen on muutoksenkin jälkeen oltava edelleen ”sama” yritys. Tässä tapauksessa Y-tunnus voidaan säilyttää ennallaan. (Yritysmuodon muutos 2018.)

Jos yritystä ei muutoksen jälkeen tunnisteta samaksi, kuten jos henkilöyhtiö muuttuu yksityiseksi elinkeinonharjoittajaksi, niin yritys purkautuu verotuksessa ja yritys on perustettava uudelleen. Yksityiseksi elinkeinonharjoittajaksi ryhtyessä Y-tunnus muuttuu, sillä yksityiselle elinkeinonharjoittajalle on henkilökohtainen Y-tunnus.

Henkilöyhtiön muutos yksityiseksi elinkeinonharjoittajaksi on ilmoitettava viimeistään vuoden kuluessa, kun yhtiömiesten määrä on laskenut yhteen. (Yritysmuodon muutos 2018.)

Voitonjako, tappioiden kattaminen ja verotus

Yksityisen elinkeinonharjoittajan lailla henkilöyhtiöissä yhtiömiehet (pois lukien äänetön yhtiömies) vastaavat yrityksen sitoumuksista koko henkilökohtaisella omaisuudellaan. Kommandiittiyhtiön äänetön yhtiömies saa hänelle kuuluvan voitto-osuuden, joka määräytyy hänen sijoittaman osuuden koosta, ennen muita vastuullisia yhtiömiehiä. Äänettömän yhtiömiehen voitonjaon jälkeen voitot jakautuvat vastuullisten yhtiömiesten kesken kuten avoimessa yhtiössä. Äänetön yhtiömies voi pahimmassa tapauksessa menettää vain yhtiöön sijoittaman omaisuutensa, eikä häneltä peritä tappioita muuten. (Holopainen 2016, 22-23; Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä 389/1988, 7 luku 6 §.)

Henkilöyhtiöissä voi piillä riskejä konkurssitilanteissa. Vaikkakin yhtiömiehiä olisi useita, niin yhtiön velkaantuessa ja yhtiön rahojen loppuessa voi yksittäinen yhtiömies joutua vastuuseen vaikkei hän olisi itse velkoja yhtiölle hankkinut. Tämän takia luottamus yhtiömiesten kesken ja yhtiösopimuksen tarkka laadinta ovat äärimmäisen tärkeitä. (Henkilöyhtiön velkavastuu n.d.; Sutinen & Viklund 2005, 80.)

Äänettömän yhtiömiehen osuuden jälkeen tilikauden voitot jaetaan ensin yhtiömiesten tilikauden alussa olevan yhtiöpanoksen suuruuden määrittämällä korolla, joka noudattaa korkolakia. Jos voitto ei riitä täysmääräisesti korkojen maksamiseen, niin voitto jaetaan yhtiöpanosten suhteessa suuruuden mukaan. Tämän jälkeen loput voitoista jaetaan yhtiömiesten kesken tasan. Voitonjaosta sekä tappioiden kattamisesta voidaan sopia erikseen yhtiösopimuksessa. (Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä 389/1988, 2 luku, 9 §.)

Henkilöyhtiöissä tilikauden tulos verotetaan omistajayrittäjän yritystulona, joka jaetaan pääoma- ja ansiotuloon. Vuodesta 2017 lähtien henkilöyhtiöiltä verotetaan kiinteä 5% yrittäjävähennys, kuten yksityisiltä elinkeinonharjoittajiltakin. (Tuloverotus – avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö 2016.)

3.3 Osakeyhtiö

Osakeyhtiöinä voi Suomessa olla yksityinen tai julkinen osakeyhtiö ja nämä molemmat yhtiömuodot noudattavat lakia 624/2006 nimeltään ”Osakeyhtiölaki”. Osakeyhtiön perustajat ja osakkeiden omistajat voivat joko asua Suomessa tai ulkomailla. Osakkaat valitsevat osakeyhtiölle hallituksen, joka huolehtii yrityksen pyörittämisestä ja edustamisesta. Ainakin yhden hallituksen jäsenen on asuttava vakituisesti ETA-alueella. Hallituksella on oikeus valita osakeyhtiölle toimitusjohtaja. (Selko-opas yrittäjyyteen 2017, 41.)

Perustaminen

Nykyään Suomessa osakeyhtiön voi perustaa yksin (luonnollinen tai juridinen henkilö), mutta se ei välttämättä ole sopivin vaihtoehto varsinkaan alkavalle pienyrittäjälle, sillä se on yhtiömuodoista hallinnollisesti vaativin. Osakeyhtiön perustajamäärällä ei ole ylärajaa. Jos kuitenkin suunnitteilla on yritystoiminnan aloittaminen, joka vaatii suurta ulkoista pääomaa, niin osakeyhtiö on tällöin suositeltava vaihtoehto. (Holopainen 2016, 21; Osakeyhtiö 2017.)

Osakeyhtiöllä on oltava vähimmäisosakepääoma, joka on yksityisellä osakeyhtiöllä 2500,- ja julkisella osakeyhtiöllä 80 000,- (Osakeyhtiölaki 624/2006, 1 luku, 2 §). Osakeyhtiön perustamisen hinta kaupparekisteriin (alv 0 %) on paperisena ilmoitettuna 380,- ja sähköisesti ilmoitettuna 330,- (Kaupparekisterin käsittelyhinnasto 2018).

Vastuun ja päätöksenteon jakautuminen

Vastuun kannalta osakeyhtiöt ovat turvallisimpia vaihtoehtoja, sillä osakas vastaa enintään sijoittamansa osakepääoman suuruudella. Osakeyhtiön osakkaat, jotka ovat antaneet takauksia tai tekevät lain tai yhtiöjärjestyksen vastaisia päätöksiä, voivat joutua vastuuseen muutenkin kuin sijoittamalla pääomallaan. Pienissä osakeyhtiöissä pääosakkaat vastaavat kuitenkin yleensä henkilökohtaisella omaisuudellaan yhtiön veloista. (Holopainen 2016, 22; Osakeyhtiön osakkeenomistajan vastuu n.d.)

Ylintä päätäntävaltaa ylläpitää yhtiökokous, johon voi osallistua kuka vain osakkeenomistajista. Päätösvalta jakautuu omistettujen osakkeiden suhteessa, jolloin päätäntävalta voi olla muutamilla suuromistajilla. Yhtiökokouksen on kokoonnettava vähintään kerran vuodessa ja siellä usein käsitellään tärkeimmät linjavalinnat, kuten voitonjako ja hallituksen valinta. (Osakeyhtiölaki 624/2006, 5 luku, 3 §, 6 §; Sutinen & Viklund 2005, 82.)

Hallituksen vastuulla on yhtiön hallinnointi, kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan järjestäminen sekä yleisten käytännön asioiden asianmukainen hoitaminen yhtiöön liittyen. Osakeyhtiö ei voi toimia ilman hallitusta. Osakeyhtiöön on vapaaehtoisesti valittavissa toimitusjohtaja sekä hallintoneuvosto. (Osakeyhtiölaki 624/2006, 6 luku, 1-2 §; Sutinen & Viklund 2005, 82.)

Toimitusjohtaja toimii hallituksen antamien ohjeiden mukaisesti ja hän antaa hallitukselle tietoja, joiden avulla hallitus voi suorittaa tehtävänsä. Toimitusjohtajalla on oikeus edustaa yhtiötä hänen toimenkuvaan liittyvissä asioissa. Hallintoneuvoston tehtävänä on vastuulla olevan hallinnon valvominen, hallituksen yleistoimivallan tehtävät sekä yhtiökokouksessa voidaan määrätä tehtäväksi hallituksen valitseminen. Hallintoneuvostolla ei ole oikeutta edustaa yhtiötä, eikä jäsenenä saa olla hallituksen jäseniä. (Osakeyhtiölaki 624/2006, 6 luku, 17 §, 21 §, 23 §, 25 §)

Osakeyhtiöllä on myös tilintarkastusvelvollisuus. Tilintarkastajan valinta on vapaaehtoista paitsi siinä tapauksessa, jos seuraavista ehdoista täyttyy kaksi tai useampi:

- Taseen loppusumma yli 100 000 €
- Liikevaihto tai vastaava tuotto yli 200 000 €
- Palveluksessa keskimäärin yli 3 henkilöä

(Tilintarkastuslaki 1141/2015, 2 luku 2 §; Tilintarkastusvelvollisuus n.d.)

Kuten aiemmasta kappaleesta huomaa, niin osakeyhtiön päätöksenteko jakautuu usealle eri taholle, mikä syö joustavuutta. Osakeyhtiön koosta riippumatta päätökselliset toimenpiteet ovat samanlaisia. Byrokratia on suurimmillaan tässä yhtiömuodossa. (Sutinen & Viklund 2005, 83.)

Jatkuvuus ja laajentumismahdollisuudet

Osakeyhtiö on jatkuvuuden näkökulmasta hyvin pärjäävä yhtiömuoto. Osakkaiden vaihtaminen yhtiössä ei vaikuta yhtiön olemassaoloon. (Holopainen 2016, 24; Sutinen). Jos osakeyhtiötä haluaa muuttaa toiseksi yhtiömuodoksi, niin se määräytyy verotuksessa purkautuvaksi, jolloin uusi yritys on perustettava uudelleen. Osakeyhtiön Y-tunnus säilyy samana muuntautumisprosessissa. Poikkeuksena tähän on, jos osakeyhtiö muuttuu yksityiseksi elinkeinonharjoittajaksi. (Yritysmuodon muutos – osakeyhtiö ja osuuskunta 2016.)

Voitonjako ja tappioiden kattaminen

Voitonjako osakeyhtiössä tehdään osakeomistusten suhteessa ja se yleisimmin tapahtuu yhtiön voitosta osinkojen muodossa osakkeenomistajille. Usein kuitenkin osinkoja halutaan jakaa niin, että verotusseuraamukset saadaan mahdollisimman alhaisiksi. On olemassa siis muitakin mahdollisia tapoja jakaa varoja osakkeenomistajille, joita ovat varojen jakaminen vapaasta oman pääoman rahastosta, osakepääoman alentaminen, osakkeita hankkimalla ja lunastamalla tai yhtiön purkamisella ja rekisteristä poistamalla. Osakeyhtiön vapaata omaa pääomaa voidaan jakaa muussakin kuin osakeomistusten suhteessa, jos kaikki osakkeenomistajat tähän suostuvat. (Ossa ym. 2007, 95; Varojen jakaminen osakeyhtiössä n.d.)

Tappiutilanteissa voi osakkeenomistaja enimmillään menettää yhtiöön sijoittamansa pääoman, ellei hän ole antanut takauksia, vakuuksia tai rikkonut yhtiöjärjestystä tai lakia. Tämä seikka tekee osakeyhtiöstä omistajan kannalta todella turvallisen vaihtoehdon verrattuna henkilöyhtiöihin. Jos ulkoista pääomaa ei tarvitse hankkia, niin osakeyhtiö on tappiutilanteissa pienillä riskeillä. Ulkoista pääomaa hankkiessa voivat omistajat joutua henkilökohtaiseen vastuuseen yhtiön veloista varsinkin pienissä osakeyhtiöissä. (Holopainen 2016, 22; Ossa ym. 2007, 58)

Verotus

Verotuksessa yhtiö maksaa tuloksesta kiinteästi 20% veroa, sillä osakeyhtiö on itsenäinen tulovelvollinen. Yrittäjäosakas, joka on siis henkilö, joka omistaa vähintään 10% yrityksen osakkeista tai 10% äänimäärästä yksin tai perheensä kanssa voi siirtää varallisuutta itselleen seuraavin keinoin: palkkana, osinkona, korkotuloina yrittäjän

myöntämästä lainasta yhtiölle tai ottamalla yritykseltä osakslainaa. (Osakeyhtiön verotus n.d.; Osinkotulojen verotus – saajana omistajayrittäjä 2014.)

Käsitlemme tässä työssä verotuksellisesti yleisimmät tavat varojen siirtämiseen, eli palkan ja osingon. Palkka voidaan maksaa sopimusten mukaan lähes milloin vain, mutta osinkoa voidaan jakaa vain osakeyhtiön tuloksen verotuksen jälkeen. Palkkana rahoista maksetaan veroa verokortin ennakkopidätyksen perusteella, kuten normaalistikin tehdään yksityishenkilöille. Palkka on siis ansiotuloa. (Verohallinnolle maksettavat ja ilmoitettavat työnantajasuoritukset 2017.)

Osinkojen verotus määräytyy jaettujen osinkojen suuruuden suhteessa osakkeen matemaattiseen arvoon. Osakkeen matemaattinen arvo on nettovarallisuus jaettuna yrityksen ulkona olevien osakkeiden lukumäärällä. On siis kaksi verotusmallia: osinkojen suuruus suhteessa osakkeen matemaattiseen arvoon on enintään 8 % tai yli 8 %. Jos edellä mainittu suhde on enintään 8 %, niin käytetään huojennettua verotusta, jolloin osingosta 25 % lasketaan pääomatuloksi ja 75 % verovapaaksi tuloksi. Jos suhde on yli 8%, niin osingosta huojennetun rajan ylimenevästä osuudesta 75 % on ansiotuloa ja 25 % verovapaata tuloa. Tässä on huomioitava, että osinkojen ”verovapaasta” tulosta on jo kertaalleen maksettu 20 % kiinteä vero tuloksesta. (Osakeyhtiön verotus n.d.; Osinkotulojen verotus – saajana omistajayrittäjä 2014.)

Konkreettinen esimerkki osinkojen verotuksesta: Tarkastellaan yritystä Arhippa, jolla on kaksi osaketta ja nettovarallisuus 100 000 €. Benjamin omistaa Arhipan molemmat osakkeet ja on täten yrittäjäosakas yli 10 % osakemäärällä ja oikeutettu osingon nostamiseen. Benjamin päättää nostaa osinkoa 10 000 €. Huojennetun verotuksen raja on 100 000 € kerrottuna 8 % eli 8 000 €. Benjamin maksaa 8 000 €:sta huojennetun verotusmallin mukaan ja ylimenevästä 2 000 €:sta toisen mallin mukaan. Lopputuloksena Benjamin maksaa huojennetusta osuudesta 600 € veroa ja toisesta osuudesta 1500 € verotetaan ansiotulona Benjaminin veroprosentin mukaan. Yritys maksaa myös jaetusta osingosta 7,5 % ennakkopidätyksen. (Osakeyhtiön verotus n.d.; Osinkotulojen verotus – saajana omistajayrittäjä 2014.)

Jos osinkoja jaetaan yksittäiselle henkilölle enemmän kuin 150 000 €, niin verotusmalli muuttuu. 150 000 € ylittävistä osingoista yritys maksaa korotetun ennakkopidätyksen, joka on 27%. (Osakeyhtiön verotus n.d.; Osinkotulojen verotus – saajana omistajayrittäjä 2014.)

3.4 Osuuskunta

Suomessa osuuskunnat toimivat Osuuskuntalain 421/2013 puitteissa. Osuuskunnat ovat rakenteeltaan hyvin samankaltaisia osakeyhtiön kanssa. Suurin ero tulee ajattelutavassa: Osuuskunnassa tuotetaan palveluja ja etuja jäsenille ja yrityksen ylimääräiset tuotot jaetaan eniten palveluita käyttäville jäsenille, kun taas osakeyhtiössä voitot jaetaan osakkeenomistajille. Osuuskunta tunnetaan myös demokraattisena yritysmuotona, sillä osuuskunnalla on pääsääntöisesti periaatteena yksi jäsen yksi ääni. (Osuuskunta yritysmuotona n.d.)

Perustaminen

Osuuskunnan voi perustaa joko luonnollinen tai juridinen henkilö, jonka kansallisuudella tai asuinmaalla ei ole merkitystä. Riittää, että perustaja on itse osuuskunnan jäsen. Osuuskunnan voi perustaa yksi tai useampi henkilö. (Holopainen 2016, 34; Selko-opas yrittäjyyteen 2017, 42.)

Osuuskuntaa perustaessa tulee jäsenten laatia osuuskunnan perustamissopimus, jonka on vähintään sisällettävä: Sopimuksen päivämäärä, perustajajäsenet ja kunkin osuudet, osuusmaksun määrä, osuusmaksun maksuaika sekä hallituksen jäsenet. Osuuskunnan on myös kirjoitettava säännöt, joiden on vähintään pidettävä sisällään osuuskunnan toiminimi, kotipaikka (oltava Suomen kunta) ja toimiala. (Holopainen 2016, 47-48; Selko-opas yrittäjyyteen 2017, 42.)

Osuuskunnan perustaminen ei vaadi pääomaa. Perustamisen hinta kaupparekisteriin (alv 0 %) on paperisena ilmoitettuna 380,-. Ilmoitusta ei voi tehdä sähköisesti (Kaupparekisterin käsittelyhinnasto 2018).

Vastuun ja päätöksenteon jakautuminen

Vastuu ja päätöksenteko jakautuu osuuskunnassa hyvin samalla kaavalla kuin osakeyhtiössä. Osuuskunnassa on myös vastuun kannalta turvallinen, sillä jäsenet vastaavat enintään sijoittamansa osuusmaksun summalla. Jäsenet, jotka ovat antaneet takauksia, rikkovat osuuskunnan sääntöjä tai lakia voivat joutua henkilökohtaiseen vastuuseen. Pienissä osuuskunnissa vakuuksiksi usein vaaditaan jäsenien takauksia. (Holopainen 2016, 22; Selko-opas yrittäjyyteen 2017, 42.)

Osuuskunnassa ylintä päätäntävaltaa ylläpitää osuuskunnan kokous, johon voi osallistua kuka vain osuuskunnan jäsen tai suurissa osuuskunnissa jäsenten valitsema edustajisto. Osuuskunnan varsinainen kokous on pidettävä viimeistään kuuden kuukauden päästä tilinpäätöksestä. Päätösvalta on periaatteella yksi jäsen ja yksi ääni, jollei muita määritteitä ole tehty. Osuuskunnan kokouksessa päätetään mm. taseen ylijäämän käytöstä sekä valitaan hallituksen ja mahdollisen hallintoneuvoston jäsenet. (Holopainen 2016, 22; Osuuskuntalaki 421/2013, 5 luku, 1 §, 4 §, 13 §.)

Hallituksen vastuulla on osuuskunnan hallinnointi, kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan järjestäminen sekä toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä. Osuuskunta ei voi toimia ilman hallitusta. Osuuskuntaan on vapaaehtoisesti valittavissa toimitusjohtaja sekä hallintoneuvosto. (Osuuskuntalaki 421/2013, 6 luku, 1-2 §.)

Toimitusjohtaja toimii hallituksen antamien ohjeiden mukaisesti ja hän antaa hallitukselle tietoja, joiden avulla hallitus voi suorittaa tehtävänsä. Toimitusjohtajalla on oikeus edustaa yhtiötä hänen toimenkuvaan liittyvissä asioissa. Hallintoneuvoston tehtävinä voivat olla vastuulla olevan hallinnon valvominen, hallituksen jäsenten valinta ja heidän palkkioiden määrittäminen sekä päätösvalta asioissa, jotka supistavat, laajentavat tai muuttavat organisaatiota huomattavasti. Hallintoneuvostolla ei ole oikeutta edustaa yhtiötä, eikä jäsenenä saa olla hallituksen jäseniä. (Osuuskuntalaki 421/2013, 6 luku, 17 §, 21 §, 23 §.)

Osuuskunnalla on myös tilintarkastusvelvollisuus. Tilintarkastajan valinta on vapaaehtoista paitsi siinä tapauksessa, jos seuraavista ehdoista täyttyy kaksi tai useampi:

- Taseen loppusumma yli 100 000 €
- Liikevaihto tai vastaava tuotto yli 200 000 €

- Palveluksessa keskimäärin yli 3 henkilöä

(Tilintarkastuslaki 1141/2015, 2 luku 2 §; Tilintarkastusvelvollisuus n.d.)

Poiketen muista yhtiömuodoista, osuuskunnan on valittava toiminnantarkastaja, jos tilintarkastajan valintaa ei ole pakollista tehdä. Säännöissä voidaan kuitenkin mainita, ettei toiminnantarkastajaa valita, mutta tässä tapauksessa jäsenvähemmistö voi vaatia toiminnan- tai tilintarkastusta jolloin se on toteutettava. Toiminnantarkastaja valvoo osuuskunnan toiminnan hallinnon ja talouden toteutumista. Toiminnantarkastaja ei ole tilintarkastajan pätevyyttä, mutta hänellä on oltava hallinnoivista ja taloudellisista asioista tuntemusta ja kokemusta. (Osuuskunnan tilintarkastuksesta luopuminen ja toiminnantarkastus 2016; Toiminnantarkastaja ja toiminnantarkastus n.d.)

Jatkuvuus ja laajentumismahdollisuudet

Osuuskunta on soveltuva yhtiömuoto, jos toiminnassa arvostetaan jäsenten helppoa ja joustavaa vaihtelua. Osuuskuntaan voi liittyä helposti, siitä voi erota helposti ja osuuskunnan jäseniä voidaan erottaa. Kumppanien lisääminen onnistuu yrityksen perustamisen jälkeenkin vähäisellä vaivalla. (Holopainen 2016, 24.)

Osuuskunta voidaan muuttaa osakeyhtiöksi purkamatta, jolloin Y-tunnus säilyy samana, eikä tarvitse perustaa uutta yritystä. Tällöin osuuskunnan jäsenistä tulee osakkeenomistajia. Jos osuuskuntaa halutaan muuttaa joksikin muuksi yhtiömuodoksi, niin se purkautuu verotuksessa. (Yritysmuodon muutos – osakeyhtiö ja osuuskunta 2016.)

Voitonjako ja tappioiden kattaminen

Jos voiton tuottaminen ei ole erikseen mainittuna osuuskunnan tarkoitus, niin netto-omaisuus kuuluu osuuskunnan jäsenille. Osuuskunnan tarkoitus on antaa jäsenille elinkeinon tukea taloudellisen toiminnan kautta. Osuuskunta on myös velvoitettu siirtämään voitostaan viiden prosentin osuus vararahastoon, jota on kerrytettävä 2500 euroon saakka. Jos voittoa jaetaan jäsenille, niin voitonjaosta ja jakoperusteista on oltava osuuskunnan säännöissä maininta. Jos jakoperusteista ei erikseen määritetä, niin voitot jaetaan osuuskunnan palveluiden käytön suhteessa. (Holopainen 2016, 24; Voitonjako eri yritysmuodoissa n.d.)

Tappioiden kattamisen suhteen osuuskunta toimii osakeyhtiön lailla. Jäsenen vastuu rajoittuu hänen yhtiöön sijoittamaansa pääomaan. Kuitenkin henkilökohtaiseen vastuuseen voi joutua, jos on antanut henkilökohtaisia takauksia, rikkonut lakia tai osuuskunnan sääntöjä. Osuuskunnassa voidaan säännöissä määrätä lisämaksuvelvollisuudesta, jos osuuskunnan varat eivät riitä tappioiden kattamiseen. (Holopainen 2016, 22) Osuuskunnan tilikauden voitosta kerryttämää vararahastoa käytetään yksinomaan tappioiden kattamiseen (Osuuskunnan vararahasto n.d.).

Verotus

Osuuskunta maksaa tuloksesta kiinteästi 20% veroa. Osuuskunnan jäsenelle voidaan jakaa palkkaa, ylijäämän palautusta, jälkitiliä, asiakashyvitystä tai osuuspääoman korkoa (Holopainen 2016, 161).

Ylijäämän palautus voidaan toteuttaa vain, jos se mainitaan osuuskunnan säännöissä erikseen. Tällöin osuuskunnan ylijäämästä sovittu määrä jaetaan jäsenien kesken heidän käyttämien osuuskunnan palveluiden suhteessa. Jäsenen saama ylijäämä on hänelle veronalaista tuloa. (Osuuskunnan ja sen jäsenen verotuksesta 2017; Osuuskuntien verotuksesta 2006.)

Jälkitili ja asiakashyvitykset tunnetaan paremmin bonuksina. Näitä bonuksia tarjotaan osuuskunnan jäsenille heidän hyödyntäessä osuuskunnan palveluita. Bonuksia voidaan pitää veronalaisena tulona, mutta erityyppisiä bonuksia on erittäin monta laatua. Lisätietoja saa Bonusten verotussivulta, jonka löytää Verohallinnon sivuilta. (Bonusten verotus 2013.)

Osuuspääoman korkoa voidaan jakaa vain niin, että sitä saavat kaikki osuuskunnan jäsenet. Osuuspääomalla tarkoitetaan yleensä jokaisen jäsenen sijoittamaa osuusmaksua, jolle osuuskunta voi määrittää koron, jota se maksaa jäsenelle. Osuuspääoman korko on 1500 € asti verotonta tuloa ja tämän ylittävältä osuudelta verotus on 70 % pääomatuloa ja 30 % verovapaata tuloa. Osuuspääomasta osuuskunta ei maksa ennakkopidätystä. Osuuspääoman korkoa ei kuitenkaan voida vähentää osuuskunnan verotettavasta tulosta. (Osuuskuntien verotuksesta 2006.)

3.5 Kiinteistöyhtymä

Kiinteistöyhtymä on verotusyhtymä ja verotusyhtymä tarkoittaa kahden tai useamman luonnollisen tai juridisen henkilön yhteenliittymää, jonka päämääränä on maanomistus yksikön käyttö, viljely tai vuokraus. On olemassa maatalous-, kiinteistö- ja metsäyhtymiä ja nämä veroyhtymät saavat nimityksensä niiden toiminnan kautta. Kiinteistöyhtymällä siis hallitaan tai vuokrataan usean henkilön omistamaa kiinteistöä. Yhtymä syntyy konkreettisesti kun yhteinen omistajuus kiinteistöstä syntyy, vaikka kiinteistö olisi yhden henkilön omistamalla maapohjalla. (Kiinteistöyhtymä 2013.)

Yhteisestä kiinteistöstä koituvat tuotot, kulut, oikeudet ja velvollisuudet jakautuvat omistajille osuuksien mukaisessa suhteessa. Jos osuuksien määrää ei pystytä todistamaan, niin osuudet ovat samansuuruiset. Jos kiinteistö myydään tai vaihdetaan, niin omistajat saa osuuksiensa mukaisen korvauksen vaihdossa saadusta rahasta tai esineestä. (Laki eräistä yhteisomistussuhteista 180/1958, 2 §.)

Kiinteistöyhtymälle lasketaan puhdas tulo ja tappio henkilökohtaisen tulolähteen mukaan, eli yhtymällä ei ole erikseen verovelvollisuutta. Yhtymästä koituneet menot vähennetään suoraan tuloista, jonka jälkeen tulot jaetaan yhtymän osakkaille. Yhtymän tappiota ei vahvisteta, eikä sitä voi vähentää tuloista myöhempinä ajankohtina. (Kiinteistöyhtymä 2013.)

Kaikki kiinteistöyhtymällä saadut tulot ovat osakkaan omaa pääomatuloa, jota verotetaan kuin yksityisellä elinkeinonharjoittajalla tai henkilöyhtiöllä. Jos yhtymä tekee tappiota, niin tappio vähennetään hänen pääomatulosta. Jos yhtymän toimintaa rahoitetaan veloilla, niin niitä ei käsitellä yhtymän velkoina. Tämä tarkoittaa sitä, että yhtymän tuloista ei saa vähentää korkoja. Yhtymän varojen hankitaan otetut velat ovat osakkaan henkilökohtaisia, jolloin korot maksetaan osakkaan pääomatulosta. (Kiinteistöyhtymä 2013.)

Jos verotuskäytäntöä halutaan muuttaa, niin yhtymän voi rekisteröidä patentti- ja rekisterihallituksessa yhdistykseksi, jos se ei ole yleishyödyllinen. Yhdistyksiä

verotetaan samoin kuin osuuskuntaa ja osakeyhtiötä, eli tuloista otetaan kiinteä 20 % vero. Yhtymän rekisteröiminen yhdistykseksi kuitenkin muuttaa monia muitakin asioita ja vaatii järjestäytyneempää toimintaa. Yhdistys on yleishyödyllinen ainoastaan, kun se täyttää kaikki seuraavat kolme kriteeriä:

- Yhdistys toimii ainoastaan yleiseksi hyväksi. Yleinen hyvä voidaan määritellä aineelliseksi, henkiseksi, eettiseksi tai yhteiskunnalliseksi.
- Yhdistyksen toiminta ei ole rajattu tiettyyn henkilöpiiriin.
- Yhdistys ei tuota taloudellista etua toimintaan osallistuville.

(Milloin yhdistys tai säätiö on yleishyödyllinen? 2011; Tuloverotus – yhdistys ja säätiö 2017.)

Kiinteistöyhtymä ei kaikenkaikkiaan ole yritysmuoto eikä sitä tarvitse rekisteröidä patentti- ja rekisterihallitukselle. Kiinteistöyhtymä on erittäin yksinkertainen toiminnaltaan ja helppo perustaa verrattuna aiemmin mainittuihin yhtiömuotoihin. Tämä voi kuitenkin aiheuttaa komplikaatioita mahdollisissa riitatilanteissa, sillä selkeästi määrättyjä vastuita ei ole.

4 Energialiiketoiminta

Opinnäytetyössä tarkasteltu energialiiketoiminta sisältää energian tuotannon, jakelun ja myynnin. Energia voidaan vielä tässä yhteydessä jakaa sähköön, lämpöön ja kaasuun. Tuotantotapoja on useita, mutta kun keskitytään yhteisöjen energiaomavaraisuuteen eli ns. mikro- tai pientuotantoon, niin merkittävimpiä ovat aurinkoenergia, biokaasu, yhdistetty lämmön- ja sähköntuotanto tai pelkkä lämmöntuotanto (esimerkiksi pelletillä tai puulla), pienvesivoima ja tuulivoima (Hajautettua sähkön pientuotantoa n.d.). Jakelu tapahtuu sähkön siirtoverkkoja pitkin, kun taas lämpö ja kaasu siirretään putkistoja pitkin. Sähkömarkkinoita ohjaa Suomessa sähkömarkkinalaki, kun taas lämpömarkkinoita ei Suomessa säädetä lailla (Lähtökohtana markkinaehtoisuus n.d.). Maakaasumarkkinaakaan ei ole olemassa sanan varsinaisessa merkityksessä, vaan Suomessa on Kaasupörssi Oy:n ylläpitämänä maakaasun jälkimarkkinat (Suomen maakaasumarkkinat n.d.).

4.1 Lämpö

Lämmöntuotannon määrä vaikuttaa tarvittavaan ympäristölupaan ja lämpölaitoksen rekisteröintiin. Jos lämpölaitos on teholtaan alle 5 MW tai käytetty polttoaineen energiamäärä on alle 15 000 MWh, niin ympäristölupaa ei välttämättä tarvita. Polttoaineella voi olla vaikutusta asiaan, joten kaikissa tapauksissa on hyvä olla yhteydessä paikalliseen ympäristöviranomaiseen. Lämpölaitokset on rekisteröitävä viranomaisille, jos laitosta ajetaan kiinteällä polttoaineella ja se ylittää teholtaan yhden megawatin. Jos polttoaineena on muu kuin kiinteä polttoaine, niin tarkastus lämpölaitoksen rekisteröintiä varten vaaditaan, jos laitoksen teho ylittää 10 MW. Jos lämpölaitoksessa käytetyn veden lämpötila ylittää 120 C, niin teho saa olla enintään 1 MW. Lämpölaitoksen rekisteröinnin tarkastuksia tekee mm. Inspecta ja Dekra. (Tuorila 2013, 13.)

Kaukolämmön jakelu tapahtuu kaukolämpöverkolla. Kaukolämpöverkon perustamiseen vaaditaan suostumus maanomistajilta, joiden maille kaukolämpöverkko sijoitetaan. Laitos olisi hyvä sijoittaa lämmityskohteiden keskelle, jotta jakeluverkoston investointikustannukset ja siirtohäviöt saadaan minimoitua. (Tuorila 2013, 12; 14.)

Lämpölaitoksen rakentaminen vaatii lisäksi hyväksynnän paloviranomaiselta. Ylimääräisten kustannusten välttämiseksi on hyvä saada alustava hyväksyntä lämpölaitokselle paloviranomaiselta jo suunnitteluvaiheessa. Inspecta- ja Dekra-tarkastuslaitokset myöntävät sijoituspaikkalupia, joiden avulla painelaitteet saadaan sijoitettua niin, että mahdollisessa paineenpurkaus tilanteessa aiheutuu mahdollisimman vähän vahinkoa ja vaaraa. Lämpölaitoksen rakennusluvan saamiseksi on rakennuslupahakemuksessa oltava liitteinä lämpölaitoksen piirustukset. (Tuorila 2013, 13-14.)

4.2 Sähkö

Pienmuotoiselle sähköntuotannolle on eri määritelmiä ja nimityksiä riippuen lähteestä. Yleensä käytetään nimityksiä pienmuotoinen sähköntuotanto ja mikrotuotanto, joista mikrotuotanto on pienempää. Nimitys määräytyy usein voimalaitoksen

nimellis- tai maksimitehon mukaan. Sähkömarkkina-alueissa pienmuotoinen sähköntuotantolaitos on voimalaitos tai voimalaitosten muodostama kokonaisuus, joka on teholtaan alle kaksi megavoltttiampeeria. SFS-EN 50438 -standardin mukaan mikro- tuotantolaitos on enintään 11 kilovoltttiampeeria, mutta toisinaan 30 ja 50 kilovoltttiampeerin rajakin esiintyy. (Opas sähkön pientuottajalle 4/2012, 5.)

Pienmuotoinen sähköntuotanto ja mikro- tuotanto voidaan myös määritellä voimalaitoksen tyyppin mukaan. Pienmuotoinen sähköntuotanto tarkoittaa tuotantoa, joka siirretään jakeluverkon kautta paikalliseen tai alueelliseen tarpeeseen. Mikro- tuotanto tarkoittaa pienjänniteverkon yhteyteen kytkettyä voimalaitosta, joka pääosin tuottaa sähköä kulutuskohteeseen, mutta tuottaa myös verkkoon satunnaisesti pieniä määriä sähköä. (Opas sähkön pientuottajalle 4/2012, 5.)

Sähköntuotantolaitosten kokoluokan hahmottamiseksi Vattenfallin- sivustolta nähdään numeerisia arvoja kodin sähkönkulutukselle. Tyypillinen tavallisen varustelutalon omaava 120 neliön neljän henkilön omakotitalo kuluttaa vuodessa keskimäärin ilman sähkölämmitystä 7300 kilowattituntia sähköä ja sähkölämmityksen kanssa kulutus on keskimäärin 18 480 kilowattituntia. Näiden arvojen avulla voidaan arvioida talojen keskimääräisiksi hetkellisiksi kulutusarvoiksi 0,84 kilowattia ja 2,14 kilowattia. Näitä arvoja voidaan käyttää myöhemmin, kun arvioidaan kuinka monen omakotitalon tarvetta minkäkin kokoinen tuotantolaitos voi kattaa. (Kodin sähkönkulutus n.d.)

Tuotantolaitoksen koko, laitostyyppi ja sijoituskohde vaikuttavat tehtyihin ilmoituksiin ja vaadittuihin lupiin laitosta perustaessa. Mikro- tuotantolaitokset voivat saada helpotuksia lupien ja ilmoitusten suhteen, mutta nekin vaihtelevat alueittain. Laitos, joka on sähköteholtaan enintään 2 megavoltttiampeeria joutuu hankkimaan rakennusluvan ja mahdollisesti ympäristö-, toimenpide- ja vesiluvan. Näistä luvista saa tietoa kunnan rakennusviranomaiselta. Jos laitos liittyy jakeluverkkoon, niin vaaditaan liityntäpisteen rakentaminen ja sähkölinjan rakentamiseen vaaditut luvat sekä niiden maanomistajien luvat, joiden maille sähköjohdot rakennetaan (Opas sähkön pientuottajalle 4/2012, 12-13.)

Jos sähköntuotantolaitoksen teho ylittää yhden megavoltiampeerin, niin Fingrid toivoo hankkeesta ilmoituksen. Energiamarkkinavirastolle on tehtävä sähkömarkkinaasetuksen (65/2009) mukaan ilmoituksia, jos laitoksen teho ylittää yhden megavoltiampeerin. Ilmoituksia Energiamarkkinavirastolle tehdään rakentamisesta ja tehonkorotuksesta koskeva päätös, tehonkorotuksen käyttöönoton päätös sekä ilmoitus pysyvistä tehonalennuksesta tai käytöstä poistamisen päätös. Energiamarkkinavirastolle ilmoitetaan myös voimalaitoksen tiedot omistajasta, energialähteistä ja teknisistä ominaisuuksista. Verkonhaltijat ja sähköntuottajat ilmoittautuvat myös tullipiirin rekisteröitymistä varten, mutta pientuottajille sovelletaan helpotuksia tässä ilmoituksessa. (Opas sähkön pientuottajalle 4/2012, 13-14.)

Tuotettua sähköä Suomessa jakelevat sähköverkkoyhtiöt, joilla on toiminnassaan alueelliset monopolit, joten kilpailuttaminen jakelijan suhteen ei ole mahdollista. Jakeluverkonhaltijalla on yksinoikeus rakentaa uutta jakeluverkkoa alueelleen. Tämä seikka hankaloittaa energiaomavaraisen yhteisön perustamista huomattavasti, jos sähköntuotanto ja -jakelu yhdistetään toimintaan. Sähköverkkotoiminta on luvanvaraista toimintaa ja se vaatii Energiamarkkinaviraston verkkolupaa. Verkkolupaa ei kuitenkaan vaadita, jos sähköä jaellaan vain kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisesti. (Sähkömarkkinalaki 588/2013, 2 luku 4 §, 3 luku 13 §.)

4.3 Kaavoitus ja maanomistus

Kaavoitus on maankäytön suunnittelua ja se perustuu maankäyttö- ja rakennuslakiin. Kaavoituksen tarkoituksena on varmistaa kestävä kehitys ja luoda edellytykset hyvinvoivalle asumiselle ja elinympäristölle. Tavoitteena kaavoituksessa on myös, että sen valmisteluun, vuorovaikuttamiseen ja suunnitteluun on mahdollista osallistua kenen vain. Maankäyttö sisältää alueiden ja rakennusten suunnittelua, rakentamista ja käyttöä. (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999, 1 luku, 1-2 §; Maankäytön suunnittelun ohjaus – tavoitteena hyvinvoiva elinympäristö 2016.)

Ympäristöministeriö ohjaa maankäyttöä, sekä säätää siihen liittyvät lait ja säädökset. Ympäristöministeriön valvonnalla varmistutaan siitä, että kaavoituksessa toteutuu maankäytön tarkoitus ja tavoitteet. Kaavoitus on jaettu kolmeen eri kokoluokkaan.

Suurimmasta pienimpään ne ovat maakuntakaava, yleiskaava ja asemakaava. (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999, 1 luku 4 §, 2 luku 17 §; Maankäytön suunnittelun ohjaus – tavoitteena hyvinvoiva elinympäristö 2016.)

4.3.1 Maakuntakaava, yleiskaava ja asemakaava

Maakuntakaava on nimensä mukaisesti maakunnan alue- ja yhdyskuntarakenteen suunnitelma kartalla. Maakuntakaavassa yhdistetään valtakunnalliset tavoitteet paikallisten ja alueellisten tavoitteiden kanssa. Kaavan laatii maakuntaliitto, joka koostuu eri maakunnan kuntien jäsenistä. He yhdessä antavat suuntaa tavoitellulle kehitykselle. Maakuntakaavan tulee sisältää maankäyttö- ja rakennuslain 28 § asettamat vaatimukset. (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999, 4 luku 25-26 §; Maankäytön suunnittelun ohjaus – tavoitteena hyvinvoiva elinympäristö 2016.)

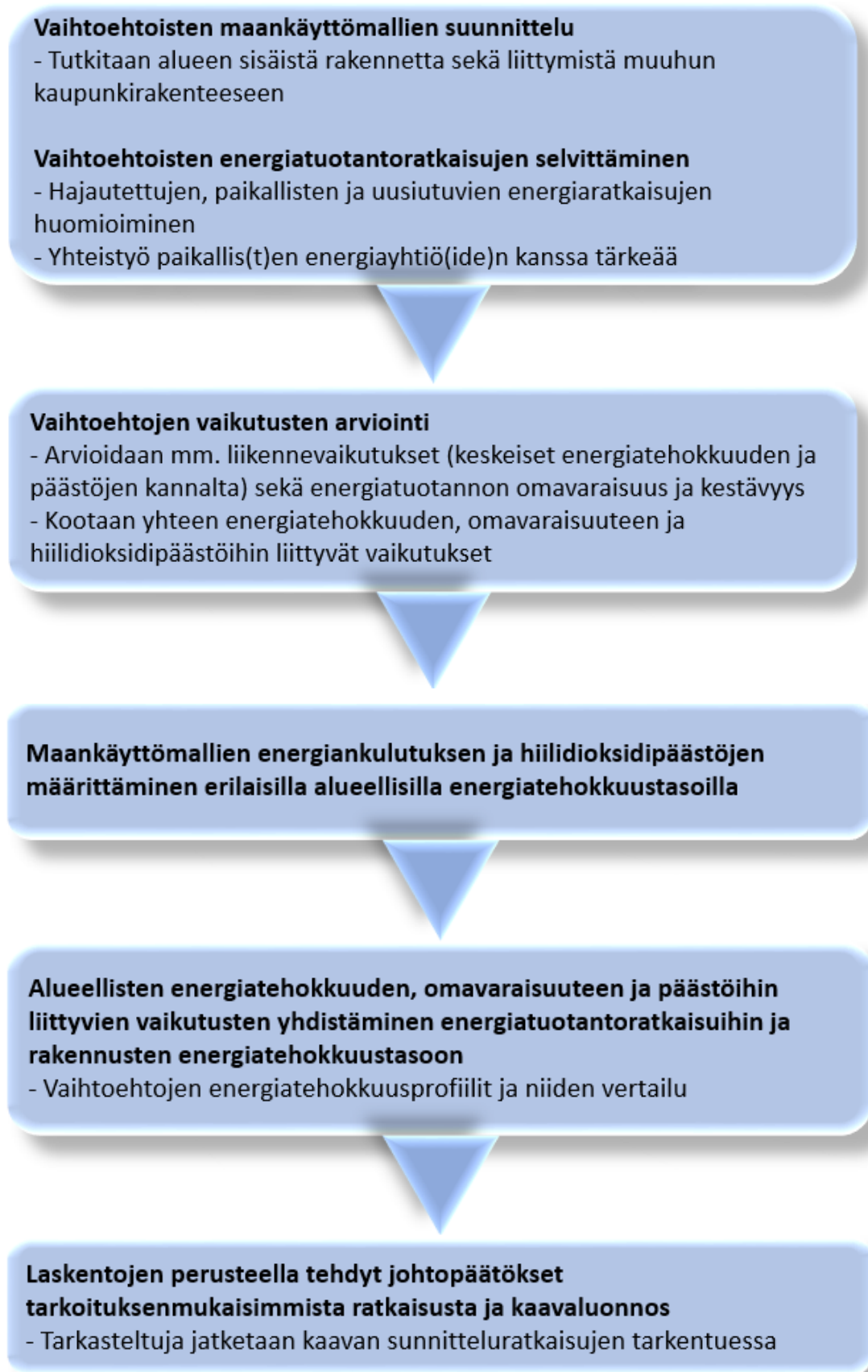
Yleiskaavaa voidaan ajatella kuntatasoisena ja sen ajantasaisuudesta huolehtii yleiskaavaa koskeva kunta. Yleiskaavan voi kuitenkin laatia kunnat yhdessä. Yleiskaava hyväksytään kunnanvaltuusto(i)ssa. Yleiskaava tarjoaa yksityiskohtaiselle rakentamiselle perustan ja sen avulla sovitaan yhteen alueelliset toiminnot, jotta päästään kunnallisen kehityksen tavoitteisiin. Yleiskaavassa esimerkiksi tarkastellaan teiden, asuinalueiden ja työpaikkojen sijaintia. Yleiskaavan tulee sisältää maankäyttö- ja rakennuslain 39 § asettamat vaatimukset. (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999, 5 luku 35-37 §; Maankäytön suunnittelun ohjaus – tavoitteena hyvinvoiva elinympäristö 2016.)

Asemakaavassa tehdään yksityiskohtaisen rakentamisen ohje ja sen on tarkoitus edistää kaupunki- ja maisemakuvaa sekä edistää hyviä rakennustapoja. Asemakaavassa noudatetaan myös muita yhdessä sovittuja tavoitteita alueelle. Asemakaavassa esimerkiksi jo rakennusten käyttötarkoitusta, sijaintia ja kokoa. Asemakaavan hyväksyy kunnanvaltuusto tai sen nimeämällä taholla, kuten kunnanhallituksella tai lautakunnalla. Asemakaavan tulee sisältää maankäyttö- ja rakennuslain 54 § asettamat vaatimukset. (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999, 7 luku 50-52 §; Maankäytön suunnittelun ohjaus – tavoitteena hyvinvoiva elinympäristö 2016.)

4.3.2 Paikallisen energiantuotannon huomioiminen kaavoituksessa

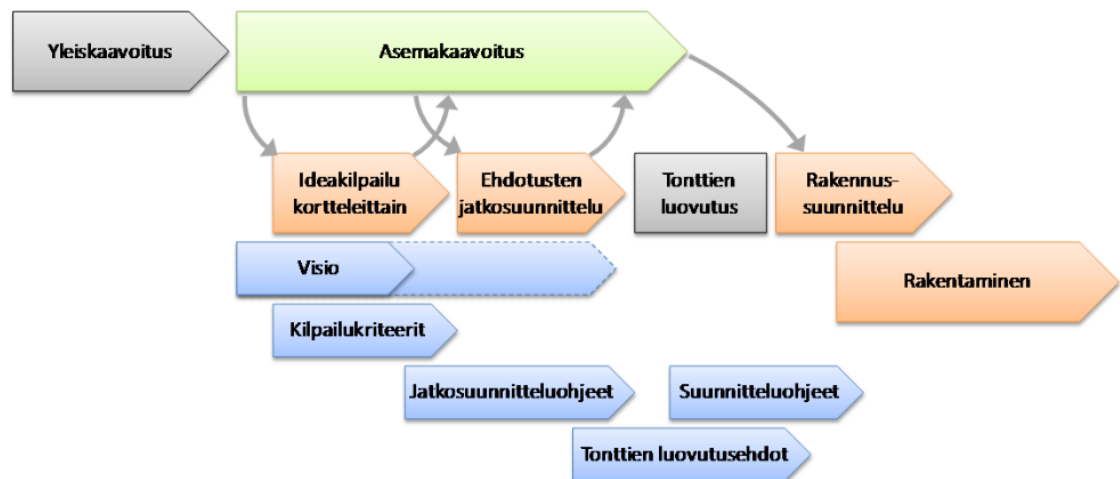
Energiaomavaraista yhteisön perustamisen harkitsemisessa on hyvä miettiä asiaa kaavoituksen kannalta. Valittu lämmitystapa voi vaihdella alueittain, sillä joillain alueilla esimerkiksi maalämmön hyödyntäminen voi olla mahdollista. Maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää vuorovaikutteista toimintatapaa, joten sitä on hyvä hyödyntää olemalla yhteyksissä hyvissä ajoin paikallisesta kaavoituksesta vastaaville tahoille. Rakennus- ja ympäristölupa asiatkin vaihtelevat valitun energiaratkaisun mukaan. (Selvitys hajautetusta ja paikallisesta energiantuotannosta erilaisilla asuinalueilla 2010, 45.)

Kuviossa 3 esitetään esimerkki kaavoitusprosessista, jossa yhteistyö kaavoittajan, paikallisten energiayhtiöiden ja liikennesuunnittelijan kanssa toteutuisi. Tämän tyyppisestä toimintatavasta on positiivisia kokemuksia pienemmissä kaupungeissa ja vaikka mittakaava on kaupunkiluokkaa, niin ajattelumallia voidaan soveltaa myös pienempien yhteisöjen ja asuinalueiden suunnittelussa. Kaavoitusprosessi painottuu energiantuotannon- ja kulutuksen näkökulmiin. (Selvitys hajautetusta ja paikallisesta energiantuotannosta erilaisilla asuinalueilla 2010, 46.)



Kuvio 3. Energiantuotannon ja -kulutuksen huomioiminen kaavoituksessa (Muokattu lähteestä: Selvitys hajautetusta ja paikallisesta energiantuotannosta erilaisilla asuin-alueilla 2010, 46)

Kuviossa 4 näytetään yhteistyön parantamiseksi eräs malli, jossa kunnan asettama visio on vahvasti läsnä. Käytännössä tämän avulla on mahdollista lisätä kaavoituksen ja rakennustoiminnan vuorovaikutusta. Usealla erilaisella toteutusidealla voidaan saada lopullinen rakennussuunnitelma päätökseen eri tahojen avustuksella. Ideakilpailun tuloksia voidaan arvioida esimerkiksi energiatehokkuuden näkökulmasta. Paikallisten energialähteiden suosiminen voi myös houkuttaa asuinalueelle lisää asukkaita ja parantaa alueen tunnettavuutta. (Selvitys hajautetusta ja paikallisesta energiantuotannosta erilaisilla asuinalueilla 2010, 47.)



Kuvio 4. Esimerkki kaavoituksen ja rakentamisen yhteistyön kehittämisestä (Selvitys hajautetusta ja paikallisesta energiantuotannosta erilaisilla asuinalueilla 2010, 47)

4.4 Energialiiketoimintaa harjoittavia yhteisöjä

Tässä kappaleessa kuvataan jo olemassa olevia paikallista energiaa hyödyntäviä yhteisöjä Suomessa. Ulkomailta löytyviä kohteita ei tarkastella, sillä työssä halutaan selvittää ratkaisuja, jotka soveltuvat Suomen lainsäädäntöön. Tarkempaan tarkasteluun on valittu yksi pienempi omakotitaloalue sekä yksi suuremman luokan lämpöyritys. Motivan lista hajautetun energiantuotannon esimerkkikohteista Suomessa vuodelta 2010 löytyy liitteestä 2. (Selvitys hajautetusta ja paikallisesta energiantuotannosta erilaisilla asuinalueilla 2010 ,55-57.)

4.4.1 Kempeleen ekokortteli

Kempeleen ekokortteli on nimensä mukaisesti Kempeleellä sijaitseva omakotitaloalue, johon kuuluu yhteensä kymmenen omakotitaloa. Ekokorttelissa merkittävää on

se, että alue oli ollut kokonaan irti valtakunnan sähköverkosta vuodesta 2009 vuoteen 2014 ja oli siis Suomen ensimmäinen täysin energiaomavarainen asuinalue. Alueen sähkö- ja lämpöenergiaa tuotetaan Volterin CHP-laitoksessa, jossa polttoaineena on puuhake. Tämän lisäksi alueella on tuulivoimala sähköntuotantoa lisäämään. (Kempeleen Ekokortteli n.d.; Selvitys hajautetusta ja paikallisesta energiantuotannosta erilaisilla asuinalueilla 2010, 36.)

Kempeleen ekokortteli on hanke, jossa on mukana Volter Oy (Entinen Fortel Components Oy) ja talojen asukkaat heidän Kempeleen ekokorttelin energiaosuuskunnalla. Hankkeen tavoitteena oli löytää uudenlaisia energiaratkaisuja haja-asutusalueilla oleville pientaloille ja alue toimi myös alustana uuden teknologian testaukselle käytännössä. Teknologiat liittyvät puun kaasutukseen, lämmönsäätöön, sähkön huipukulutuksen optimointiin, akku- ja invertteriratkaisuihin sekä pienvoimalan savukaasujen käsittelyyn ja säätötekniikkaan. (Selvitys hajautetusta ja paikallisesta energiantuotannosta erilaisilla asuinalueilla 2010, 36-37.)

Kaikkien alueella olevien omakotitalojen tuli saavuttaa energiatehokkuusluokka A ja ne tulivat rakentaa matalaenergiatasoon. Tarkoituksena oli, että talot rakennetaan niin, että niiden energiankulutus on alle puolet vastaavanlaisiin omakotitaloihin verrattuna. Alue toimi myös Volter Oy:n referenssikohteena ja oli viisi vuotta irti valtakunnan verkosta, jotta Volterin laitteiston toimintavarmuus voitiin osoittaa (Kempeleen ekokortteli n.d.). Kunnan kannalta hanke ei aiheuttanut poikkeavia työprosesseja kaavoituksen tai rakentamisen suhteen ja hanke toteutettiin mukana olevien yritysten voimin. (Selvitys hajautetusta ja paikallisesta energiantuotannosta erilaisilla asuinalueilla 2010, 37.)

Kempeleen ekokorttelin kaavoitusprosessi ei poikennut tavallisen asemakaavan laatimisesta. Ainoana eroavaisuutena normaaliin asuinalueeseen oli, että asemakaavaan tehtiin tonttivaraus voimalaitokselle ja tontin ostajan oli liityttävä energiaosuuskunnan jäseneksi. (Selvitys hajautetusta ja paikallisesta energiantuotannosta 2012, 37.)

4.4.2 Otanmäen Lämpö Oy Vuolijoen aluelämpölaitos

Tämä esimerkki on vuonna 1998 Otanmäen Lämpö Oy:n rakennuttamasta Vuolijoen aluelämpölaitoksesta. Rakentamisen yhteydessä kunta halusi selvittää kyselytutkimuksella energiapuuvarojen hyödyntämismahdollisuudet, sillä Vuolijoen kunnassa on erittäin hyvät energiapuuvarat. Samalla kartoitettiin mahdollisuutta siihen, että aluelämpölaitosta ja sen toimintaa ylläpidettäisiin energiaosuuskuntana. Tällä kunta halusi saada selville metsänomistajien ehdot energiapuun myymiselle, heidän halukkuutensa energiapuun toimittamiselle ja heidän halukkuutensa osakkaina toimimiseen energiaosuuskunnassa. Kunta postitti alueen metsänomistajilleen 386 kyselylomaketta ja järjesti kyselyn yhteydessä pienseminaarin energiaosuuskuntatoiminnasta kiinnostuneille jakaakseen tietoa halukkaille. Kyselyssä halukkaille luvattiin järjestää työpaja, jossa käytäisiin toiminnan käynnistämiseen liittyvät asiat läpi. (Lämpöyrittäjyyden esteet 2010, 12.)

Palautettuja lomakkeita kunta sai yhteensä 80 kappaletta (palautusprosentti 20,7). Vastanneiden metsänomistajien metsämaankoko oli yhteensä 6287 hehtaaria. Kyselyssä metsänomistajat arvioivat myös tarvetta metsänhoidolle ensiharvennuksessa, taimikonhoidossa ja päätehakkuussa. Keskimääräinen metsäpinta-ala metsänomistajalla oli 88,8 hehtaaria ja keskimääräinen tarve ensiharvennukselle metsää kohti oli 19,8 hehtaaria 48 tilalle, taimikon hoidolle 14,3 hehtaaria 47 tilalle ja päätehakuissa 11,1 hehtaaria 36 tilalle. Kyselyssä selvitettiin myös metsänomistajien halukkuus osallistua energiapuun hankintaan omasta metsästä ja nämä tulokset näkyvät taulukossa 1. Maantien varteen toimitetun energiapuun hinnaksi saatiin kyselyn perusteella 10,10 €/kiintokuutiometri. (Lämpöyrittäjyyden esteet 2010, 12-13.)

Taulukko 1. Metsänomistajien halukkuus osallistua energiapuun hankintaan

Energiapuun hankinta	N	%
Voisin itse osallistua	27	44,8
-Korjuu	9	15,5
-Lähikuljetus	1	1,7
-Korjuu + lähikuljetus	14	27,6
Tilan ulkopuolisella työvoimalla	32	55,2

Energiaosuuskuntatoimintaan mahdollisesti halukkaita liittyviä metsänomistajia oli vastanneiden joukossa 23 kappaletta. Vastanneita pyydettiin pohtimaan heidän mahdollisia työtehtäviä ja suurimmat halukkuudet liittyivät energiapuun korjuuseen (44,4 % vastanneista) ja energiapuun metsäkuljetukseen (27,6 %). Halukkuus osallistua muihin osuuskunnantehtäviin, kuten hakkeen kaukokuljetus, haketus, lämpölaitoksen valvonta ja osuuskunnan kirjanpitoitehtäviin, oli vähäisempää. (Lämpöyrittäjyyden esteet 2010, 13-14.)

Kunnan teettämän tuloksen perusteella voitiin todeta, että edellytykset energiaosuuskunnan perustamiselle oli olemassa. Vastanneista metsänomistajista myös 11 % oli kiinnostuneita itsenäisestä lämpöyrittäjyydestä. Energiaosuuskuntaa ei kuitenkaan saatu perustettua. Metsänomistajien keskuudesta ei löydetty osuuskuntatoiminnalle selkeää johtohahmoa, joka aktiivisesti ajaisi toimintaa eteenpäin. Energiayrittäjyyden vaativat tehtävät ylittivät myös metsänomistajien pätevyudet, joka oli myös esteenä energiaosuuskunnan perustamiselle. Kyselyssä saatiin kuitenkin selville, että energiapuuta kunnassa on riittämiin lämpölaitokselle, sillä se olisi kattanut Vuolijoen lämpölaitoksen kulutuksen viisinkertaisesti. (Lämpöyrittäjyyden esteet 2010, 14.)

Otanmäen Lämpö Oy päätyi ratkaisuun, jossa yritys valitsi polttoaineeksi tuohon aikaan kilpailukykyisemmän turpeen paikalliselta turveyritykseltä ja otti lämpölaitoksen ylläpidon hoitamisen itselleen. Yritys sekä kunta sai kuitenkin selville, että energiapuuta oli riittämiin sekä sitä saisi toimitettuna kunnan tienvarsille paikallisilta metsänhoitajilta. Työpajassa opittiin se, että lämmöntoimittaminen uudelle yrittäjälle on äärimmäisen suuri haaste ja lämpöyrittäjyyden voisi toteuttaa metsänomistajien taholla esimerkiksi aloittamalla energiapuuntoimittamisella ja hiljalleen opetellen laitoksen ja osuuskuntatoiminnan ylläpitoa. (Lämpöyrittäjyyden esteet 2010, 15.)

5 Haastattelut

Opinnäytetyötä varten haastateltiin yhteensä seitsemää henkilöä. Kaikki haastattelut toteutettiin puhelimitse. Haastatteluista kuusi toteutettiin strukturoituina, eli kysy-

mykset oli etukäteen lähetettynä haastateltavan sähköpostiin ja yksi haastattelu toteutettiin strukturoimattomana, eli aiheesta puhuttiin vapaamuotoisesti. Jokaisen haastattelun aiheena oli yhtiömuotojen vertailu. Haastateltavat henkilöt löytyvät liitteestä 3. Strukturoidusti haastatelluille henkilöille lähetetyt kysymykset löytyvät liitteestä 4.

Haastateltavien kysymykset 1 - 6 ja 8 olivat apuna yhtiömuotojen erojen selvittämisessä ja apuna opinnäytetyön rakenteen hahmottelussa auttamiseksi yhtiömuotojen toimintatapojen ymmärtämisessä. Näitä kysymyksiä käytettiin tutkimusaineiston luomisessa. Taulukossa 2 nähdään vastaukset kysymykseen 7, jossa kysyttiin haastateltavan mielestä sopivinta yhtiömuotoa energiaomavaraisuutta havittelevalle yhteisölle. Tämä kysymys oli opinnäytetyön tutkimuskysymyksen kannalta oleellisin. Vaikka haastateltavia oli seitsemän, niin vastauksia on yli seitsemän, sillä muutamalla haastateltavalla oli kaksi vaihtoehtoa ehdotettavaksi yhtiömuodoksi.

Taulukko 2. Haastateltavien mielestä sopivin liiketoimintamalli

	Haastateltavien mielestä sopivin yhtiömuoto
Yksityinen elinkeinonharjoittaja	1
Henkilöyhtiö	0
Osakeyhtiö	1
Osuuskunta	6
Kiinteistöyhtymä	1
Muu	0

Haastatteluissa liiketoimintamallina osuuskunta nousi ylitse muiden. Alle on kirjattu haastatteluiden aikana kerättyjä perusteluita, että miksi haastateltavat olivat päätyneet näihin lopputuloksiin.

Yksityinen elinkeinonharjoittaja ei sovi pienelle yhteisölle, sillä toiminnan on kyettävä elättämään elinkeinonharjoittaja, eikä se toteutuisi, jos myytävää energiaa olisi vain pienelle omakotitalo yhteisölle. Taloudellinen satsaus lämpölaitokseen tai yhdistetyn tuotannon laitokseen on liikaa yksittäiselle henkilölle, ja yksityisellä elinkeinonharjoit-

tajalla on oikeus lopettaa toimintansa milloin vain. Henkilöyhtiöt yritysmuotona sisältävät erittäin paljon ”harmaita alueita”, ja yritystoiminta joudutaan takaamaan yhtiömiesten henkilökohtaisella omaisuudella, joten se ei ole suositeltava yhtiömuoto.

Osakeyhtiö olisi sopivin vaihtoehto, jos yhteisö haluaa todella panostaa yritykseen ja lähteä kehittämään toimintaa laajentumismielessä. Osakeyhtiön ongelmana on, että tässä tapauksessa yhteisöstä poismuuttavien jäsenien ei olisi pakko myydä osakkeitaan ja heillä olisi oikeus vaatia yhtiökokouksessa tuottoa osakkeilleen. Osakeyhtiö on lähtökohtaisesti voittoa tavoitteleva yritys, eikä se sopisi toimintaan, jossa pyritään kattamaan yhteisön asukkaiden välttämätön energiantarve.

Kiinteistöyhtymä voisi toimia, jos tontit ja tuotantolaitos olisi yhteisön yhteisomistuksessa ja tätä kautta mahdollistettaisiin sähkönsiirto kiinteistön sisällä ja vältettäisiin verkkoluvan hankinta. Kiinteistöyhtymän heikkoutena on, ettei sille ole laissa määrätty yhtä selkeitä toiminnallisia rajoja kuin yhtiömuodoille. Jos toiminnassa liikkuu isot taloudelliset panokset, niin selkeä vastuu on hyvä olla laissa määrätty, jotta vältetään ikäviltä tilanteilta mahdollisten riitatilanteiden sattuessa.

Osuuskunnan vahvuutena olisi se, että koko yhteisö olisi mukana toiminnassa ja kaikilla olisi mahdollisuus vaikuttaa. Jäsenten vaihtuvuus onnistuisi ilman osakesiirtoja tai ilmoituksia patentti- ja rekisterihallitukseen ja yhtiön olemassaolo ei häiriintyisi. Tässä tapauksessa osuuskunta toimisi yleishyödyllisenä yrityksenä, jolloin verotusta voi keventää.

6 Tulokset

6.1 Liiketoimintamallien valintakriteerit

Tutkimuksesta saatiin tuloksiksi yhteenvetotaulukko liiketoimintamallien oleellisista valintakriteereistä. Taulukosta voidaan kootusti nähdä merkittävimmät erot liiketoimintamallien välillä (ks. Taulukko 3).

Taulukko 3. Yhteenveto liiketoimintamalleista

	Yksityinen elinkeinon-harjoittaja	Henkilöyhtiöt (Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö)	Osakeyhtiö	Osuuskunta	Kiinteistöyhtymä
Perustajien minimimäärä	1	2	1	1	2
Perustajien maksimimäärä	1	Ei ole	Ei ole	Ei ole	Ei ole
Perustamisasiakirjat	Ei ole	Yhtiösopimus	Perustamissopimus, yhtiöjärjestys ja hallituksen kokouksen pöytäkirja	Perustamissopimus, osuuskunnan säännöt ja hallituksen kokouksen pöytäkirja	Ei ole
Ilmoitus kaupparekisteriin	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Ei
Pääoman vähimmäismäärä	Ei ole	Avoin: Työpanos riittää, Ky: Äänettömältä yhtiömieheltä suuruudeltaan määrittelemätön omaisuuspanos	Yksityinen: 2500 €, Julkinen: 80 000 €	Ei ole	Ei ole
Ylin päättävä elin	Yrittäjä	Avoin: Yhtiömiehet, Ky: Vastuunalaiset yhtiömiehet	Osakkeenomistajat yhtiökokouksessa	Jäsenet tai edustajisto osuuskunnan kokouksessa	Ei ole
Vastuu	Henkilökohtaisella omaisuudella	Vastuunalaisten yhtiömiesten/yhtiömiesten henkilökohtaisella omaisuudella. Vastataan myös muiden yhtiömiesten takauksista	Osakkeenomistajilla sijoitetun pääoman verran, jos takauksia ei ole annettu	Jäsenillä sijoitetun pääoman verran, jos takauksia ei ole annettu	Omistuksien suhteessa henkilökohtaisella omaisuudella
Hallitus	Ei ole	Ei pakollinen	Pakollinen	Pakollinen	Ei ole
Toimitusjohtaja	Ei ole	Ei pakollinen	Ei pakollinen	Ei pakollinen	Ei ole
Tilintarkastaja	Ei ole	Oltava jos kaksi ehdoista täyttyy: Taseen loppusumma yli 100 000 €, liikevaihto yli 200 000 €, palveluksessa yli 3 hlö	Oltava jos kaksi ehdoista täyttyy: Taseen loppusumma yli 100 000 €, liikevaihto yli 200 000 €, palveluksessa yli 3 hlö	Oltava jos kaksi ehdoista täyttyy: Taseen loppusumma yli 100 000 €, liikevaihto yli 200 000 €, palveluksessa yli 3 hlö	Ei ole
Toiminnantarkastus	Ei ole	Ei ole	Ei ole	Jos ei ole tilintarkastajaa	Ei ole
Vuosittaiset kokoukset	Ei ole	Ei ole	Yhtiökokous 6 kk jälkeen tilinpäätöksestä	Osuuskunnan kokous 6 kk tilinpäätöksestä	Ei ole
Verotus	Tuloksesta ansio- tai pääomatulona	Tuloksesta ansio- tai pääomatulona	Tuloksesta kiinteä 20 %	Tuloksesta kiinteä 20 %	Tuloksesta pääomatulona

6.2 Energialiiketoiminnan vaatimat luvat

Tutkimuksen tuloksena saatiin taulukko, mihin on koottu energialiiketoiminnan vaatimia lupia sekä sopimuksia ja niiden tiivistetty sisältö (ks. Taulukko 4).

Taulukko 4. Yhteenveto energialiiketoiminnan luvista

Lupa/Sopimus	Sähkö/Lämpö/Kaavoitus	Sopijaosapuoli	Sisältö
Rakennuslupa	Lämpö/Sähkö/Kaavoitus	Rakennusviranomainen	Rakennuksen yleistiedot ja piirustukset. Sitoudutaan noudattamaan rakentamisen toteutuksessa ja suunnittelussa ajankohtaisia määräyksiä ja säännöksiä
Ympäristölupa	Lämpö/Sähkö	Ympäristöviranomainen	Ei välttämättä tarpeellinen, jos laitoksen lämpöteho alle 5 MW tai polttoaineen energiamäärä alle 15 000 MWh ja sähköteho alle 2 MVA
Lämpölaitoksen rekisteröinti	Lämpö	Ympäristöviranomainen	Laitoksen teho yli 1 MW tai polttoaine muuta kuin kiinteää
Sijoituspaikkalupa	Lämpö/Sähkö	Mm. Inspecta ja Dekra -tarkastuslaitokset	Sijoittelu niin, että mahdolliset vaaratilanteet aiheuttavat mahdollisimman vähän vaaraa
Paloviranomaisen hyväksyntä	Lämpö	Paloviranomainen	Paloturvallisuuskatsaus
Toimenpidelupa	Sähkö	Rakennusviranomainen	Vaaditaan sähkötehon ylittäessä 2 MVA
Vesilupa	Sähkö	Rakennusviranomainen	Vaaditaan sähkötehon ylittäessä 2 MVA
Rekisteröityminen tullipiiriin	Sähkö	Tullipiiri	Pientuottajille sovelletaan helpotettuja rekisteröitymisvaatimuksia
Ilmoitus Fingridille	Sähkö	Fingrid	Laitoksen tehon ylittäessä 1 MVA
Ilmoitus Energiamarkkinaviranomaiselle	Sähkö	Energiamarkkinaviranomainen	Ilmoitus rakentamisesta ja tehollisista yksityiskohdista
Kaukolämpölinjan perustamissopimus	Lämpö	Maanomistaja	Sopimus niiden maanomistajien kanssa, joiden maille kaukolämpölinjat vedetään
Sähkölinjan perustamissopimus	Sähkö	Maanomistaja	Sopimus niiden maanomistajien kanssa, joiden maille kaukolämpölinjat vedetään

6.3 Johtopäätökset

6.3.1 Liiketoimintamallin valinta

Eri lähtökohtia liiketoiminnan organisoimiseen on erittäin monia: Kuinka moni osallistuu toimintaan? Millä paikkakunnalla toiminta organisoidaan? Onko toiminta voittoa tavoittelevaa vai yleishyödyllistä? Tämän takia vastausta siihen, mikä yhtiömuoto olisi sopivin jokaiseen tilanteeseen, ei voida suoraan antaa. On tärkeää ymmärtää erot liiketoimintamallien toimintatavoissa ja osata peilata niitä omaan liiketoiminnan konseptiin. Suomessa ei olisi useita yhtiömuotoja, jos aina jokin tietty sopisi kaikkiin tilanteisiin.

Perustamistoimien näkökulmasta yksinkertaisin perustettava on kiinteistöyhtymä, jota ei tarvitse rekisteröidä kaupparekisteriin lainkaan. Yksityiselle elinkeinonharjoittajalle riittää kaupparekisteri-ilmoitus ja henkilöyhtiölle ilmoituksen lisäksi yhtiösopimuksen laadinta. Hankalimpia perustettavia ovat osakeyhtiö ja osuuskunta. Mainittavan arvoista on, että pakollista pääomaa perustusvaiheessa vaaditaan vain osakeyhtiöltä, mikä asettaa muut yritysmuodot edullisempaan asemaan. Perustamisvaihe on kuitenkin vain kertaluontoinen toimenpide, joten sen painoarvoa toimintatavan valinnassa kannattaa harkita. Mitä tulee sijoitettuun pääomaan, niin osakeyhtiön 2500 euron pääoma ei ole huomattava lisäkustannus, kun ollaan hankkimassa energiantuotantolaitosta sekä kaukolämpö- ja sähkönjakeluverkostoa omakotitaloyhteisölle.

Laissa määrättyjä vastuita on vähiten henkilöyhtiöissä sekä kiinteistöyhtymissä. Kiinteistöyhtymän ja kiinteistöyhtymässä erittäin vähäinen laillinen sääntely tuottaa ongelmia siinä, että kuka joutuu vastuuseen toiminnasta taloudellisesti mahdollisissa ongelmatilanteissa. Henkilöyhtiöissä ongelmia tuottaa taas se, että yhtiömies voi muita yhtiömiehiä kuulematta tehdä sitoumuksia, josta kaikki yhtiömiehet yhdessä joutuvat vastuuseen. Tämä voi pahimmillaan aiheuttaa yhtiön konkurssin ja henkilökohtaisen omaisuuden menetykset yhtiömiehille yksittäisen toimijan impulsiivisen ratkaisun takia. Myös yksittäinen elinkeinonharjoittaja vastaa myös toiminnasta henkilökohtaisella omaisuudellaan, mutta voi olla varma siitä, että ainoastaan hän vaikuttaa yhtiön toimiin. Vastuun kannalta turvallisimpia liiketoimintamalleja ovat

osuuskunta ja osakeyhtiö, joissa vastuu rajoittuu sijoitettuun pääomaan ja toimitsijoiden vastuualueita on laissa määritetty.

Päätöksenteko on yksinkertaisimmillaan yksityisellä elinkeinonharjoittajalla, sillä hän tekee kaikki päätökset itsenäisesti. Kiinteistöyhtymässä ja henkilöyhtiöissä päätöksentekuelimiä, kuten hallitusta, ei ole, ja se mahdollistaa päätöksenteon nopeuden. Osuuskunnan ja osakeyhtiön päätöksenteko on hitainta ja vaatii usein useiden osakaiden tai jäsenten hyväksyntää, dokumentointia ja tiedotusta.

Joustavuudessa osuuskunta ja osakeyhtiö eivät siis pärjää muille liiketoimintamalleille. Yhtiömiehiä haastatellessa ei kuitenkaan kukaan osakeyhtiön tai osuuskunnan toimija kokenut byrokratiaa työllistävänä, raskaana tai haitallisena toiminnalle. Lainvelvoittamia kokouksia on osakeyhtiöllä ja osuuskunnalla vain yksi vuodessa.

Ulkopuoliset sijoittajat suhtautuvat useimmin suopeimmin osakeyhtiöihin, ja tätä liiketoimintamallia pidetään parhaimpana, jos tarkoituksena on pääoman hankkiminen. Kuitenkin merkittävästi vaikuttaa myös se, miten osaa vakuuttaa sijoittajat toiminnan kannattavuudesta, jolloin yhtiömuoto itsessään jää vähemmälle merkitykselle.

Toiminnan jatkuvuuden kannalta yksityinen elinkeinonharjoittaja on riskialttein, koska toimija yksin hoitaa yritystoimintaa. Muissa liiketoimintamalleissa useat toimijat antavat enemmän turvaa jatkuvuudelle. Henkilöyhtiöissä yhtiömies voi luovuttaa osuutensa muiden yhtiömiesten suostumuksella. Osuuskunnan jäsenten helppo rekrytoiminen mahdollistaa uusien toimijoiden haalimisen helposti. Osakeyhtiö säilyy rekisterissä, vaikka osakkaat vaihtuisivatkin. Verotusyhtymä säilyy niin kauan, kun kiinteistön omistaa yhdessä kaksi tai useampi henkilö.

Jäsenten eroamisen ja liittymisen helppouden kannalta osuuskunta on yksinkertainen. Osuusmaksun jälkeen jäsen on virallisesti osuuskunnassa ja eroamista voi pyytää kirjallisesti milloin vain, jolloin osuusmaksu palautetaan. Kiinteistöyhtymään pääsee ostamalla osuuden yhdessä omistetusta kiinteistöstä ja erota voi myymällä osuutensa. Henkilöyhtiöön liittyminen vaatii yhtiösopimuksen uusimista ja muiden yhtiömielihien

suostumusta. Tämä vaatii ilmoitusta Patentti- ja rekisterihallitukseen, mikä aiheuttaa perustamisilmoituksen suuruisen kulun. Yksityinen elinkeinonharjoittaja voi palkata väkeä, mutta vain hän hoitaa yhtiötä. Osakeyhtiössä osakkeita myymällä ja ostamalla saadaan osakkaita yhtiöön. Ongelmana on kuitenkin se, ettei kenelläkään ole velvoitetta myydä osakkeitaan, vaikka ei asuisikaan tässä tapauksessa omakotitaloalueella, jossa energiaa yhdessä tuotetaan.

Verotuksellisesti yksityistä elinkeinonharjoittajaa ja henkilöyhtiötä kohdellaan samoin, jolloin yhtiön tuotot verotetaan joko toimijan ansiotulona tai pääomatulona. Kiinteistöyhtymällä ansaitut tulot ovat pääomatuloa. Osakeyhtiössä ja osuuskunnassa yhtiö on itsenäinen verovelvollinen ja yhtiön tuotosta verotetaan kiinteästi 20 %. Varoja siirretään osakkaille useimmin palkkana, paitsi osakeyhtiöissä ja osuuskunnissa on monia tapoja varojen siirtämiseen osakkaille. Tätä käsiteltiin luvuissa 3.3 ja 3.4. Osuuskunta voi hakea verohelpotuksia toimiessaan yleishyödyllisenä eli voittoa tavoittelemattomana yrityksenä, kuten tässä tapauksessa välttämättömän energiantarpeen tuottajana omakotitaloyhteisölle.

6.3.2 Energialiiketoiminnan asettamat reunaehdot toiminnalle

Opinnäytetyössä perehdyttyihin energialiiketoiminnan lupiin nojaten on todettava, että pienelle energiaomavaraiselle yhteisölle vaadittujen lupien määrä on huomattavasti pienempi verrattuna suuren mittaluokan energiantuotantolaitoksiin. Kun tuotetun lämmön teho jää alle 1 megawatin ja tuotettu sähkö alle 1 megavoltiampeerin, niin energiaomavaraisen yhteisön perustaminen byrokraattisesta näkökulmasta helpottuu.

Työssä aiemmin käytettyihin Vattenfallin keskiarvollisiin hetkellisiin omakotitalon sähkönkulutuksiin viitaten (0,84 kW ilman sähkölämmitystä ja 2,14 kW sähkölämmityksellä) voidaan laskea, että omakotitalon lämmitykseen kuluu noin 1,3 kW. Oletetaan sähköntuotannon hyötysuhteeksi 15 % ja lämmöntuotannon hyötysuhteeksi 50 %. Näillä laskelmilla saadaan, että yhden omakotitalon sähkönkulutuksen kattamiseksi on tuotettava 5,6 kW sähköä ja lämmönkulutuksen kattamiseksi on tuotettava 2,6 kW lämpöä.

Noin 1 MW:n lämpötehon ja 1 MVA:n sähkötehon tuotantolaitoksella olisi siis jo mahdollista kattaa 170 omakotitalon sähkön- ja lämmöntarpeet. Jos sähköntuotanto halutaan pitää mikrotuotannon rajoissa (yleensä 30 – 50 kVA), niin sähköntarve voidaan kattaa noin 5 – 8 omakotitalolle. Laskelmat ovat suuntaa antavia, jotta voimalaitosten kokoluokat hahmottuvat.

6.3.3 Kaavoituksen ja maanomistuksen huomioiminen pienmuotoisessa lämmön- ja sähkönjakelussa

Energiaomavaraista yhteisöä perustaessa on hyvä olla alusta alkaen yhteyksissä kunnan kaavoittajaan, rakennusviranomaiseen, palotarkastajaan sekä paikalliseen energiayhtiöön. Avoimella ja vuorovaikutteisella otteella saadaan huomioitua eri tahojen asettamat ehdot energian tuottamiselle ja rakentamiselle.

Energiaomavarainen yrittäminen voisi tuoda kunnalle hyvää mainetta vähäpäästöisen ja uusiutuvan lähienergian kannattamisen kautta. Esimerkiksi Vuolijoen aluelämpölaitoksen tapauksessa kunta oli todella yhteistyöhaluinen hankkeen kanssa selvittäessään paikallisen energiapuun määrän, hinnan sekä puitteita mahdollisen energiaosuuskunnan perustamiselle. Tällä ratkaisulla aluelämpölaitoksesta olisi ollut suuri hyöty kunnalle, sillä aluelämpölaitos olisi lisännyt työllisyyttä kunnassa sekä paikallisen energiapuun hyödyntäminen olisi tehnyt lämmöntuotannosta täysin itsestä ja täten aluelämmöntuotanto olisi toteutettu paikallisilla resursseilla. Energialiiketoiminnan koko elinkaareissa liikkuva raha energiapuun korjuusta lämmön myymiseen olisi pysynyt kunnan sisällä.

Maanomistus tuo ongelmia sähköntuotannossa sähkömarkkinalain vuoksi. Sähköä saa Suomessa jaella vain energiamarkkinaviraston verkkoluvalla ja näitä omistavat vain monopoliasemassa olevat sähköverkkoyhtiöt. Verkkolupaa ei tarvita kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisessä sähkönjakelussa. Kempeleen ekokortteli oli onnistunut jakelemaan energiaosuuskunnan tuottamaa sähköä korttelin asukkaille ilman verkkolupaa. Tarkkaa tietoa ei löytynyt millaisella sopimusmenette-

lyllä Kempeleen ekokortteli sai sähkönjakelun laillisesti toimimaan. Energiaosuuskunnan on jossain määrin omistettava tai vuokrattava Kempeleen ekokorttelin omakotitalotontteja asukkailleen, jotta sähkönjakelu on yksittäisen kiinteistöryhmän sisäistä.

7 Pohdinta

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää edellytykset energiaomavaraisen yhteisön perustamiselle. Tavoitteen kannalta oleellisia selvitettäviä asioita olivat toimintaan sopivin yhtiömuoto, energialiiketoiminnan reunaehdot sekä kaavoituksen ja maanomistuksen vaikutus yhteisön perustamiseen. Näistä muodostettiin kolme tutkimuskysymystä.

Tuloksina saatiin vertailutaulukko yhtiömuotojen eroista sekä päätelmiä, millaisiin tilanteisiin mikäkin yhtiömuoto olisi sopivin. Energialiiketoiminnan vaatimista luvista saatiin myös koontitaulukko, josta saatiin pääteltyä, että tuotantolaitos, jonka lämpöteho on alle 1 MW ja sähköteho alle 1 MVA, selviää vähimmillä lupamäärillä. Maanomistuksesta saatiin selville, että sähkönjakelu on ainoastaan mahdollista toteuttaa samassa kiinteistössä tai kiinteistöryhmässä ollakseen laillista. Kaavoituksesta selvitettiin, että se voi antaa kunnasta riippuen rajoittavia tekijöitä polttoaine- ja laitevalintoihin. Toisaalta kunnalta voi saada hankkeen toteuttamiseen ammattitaitoista apua.

Opinnäytetyössä onnistuttiin selvittämään kriteerit, joilla yhtiömuotoja on hyvä vertailla keskenään. Yhtiömuotovertailu kokonaisuudessaan toteutui kattavasti. Tutkimuksen liittäminen isompaan kokonaisuuteen (Kansallinen energia- ja ilmastostrategia) auttoi työn merkityksellisyyden hahmottamisessa ja selkeän kohderyhmän (Energiaomavaraisuutta havittelevat yhteisöt) määrittely auttoi tekstin laadinnassa niin, että se olisi oltava kaikkien ymmärrettävissä.

Työtä olisi voinut rajata suppeammaksi. Työ tuntui laajuudeltaan melko suurelle, ja tästä syystä energialiiketoiminnan lupiin ja kaavoitusprosessiin ei päästy syventämään. Nämä aiheet on käsitelty melko pinnallisesti, mutta kuitenkin joitain tuloksia

näistäkin alueista saatiin. Näitä aiheita käsittelevät luku 4 antaa kuitenkin lukijalle kokonaiskuvaa siitä, mitä asioita on huomioitava, jos aikoo perustaa energiantuotantolaitosta.

Yhtiömuotojen vertailu on tehty kattavasti, sillä viitekehys on rakennettu useista lähteistä varmentamalla sekä ammattilaisia haastatteleamalla. Tämä lisää tuloksien syvyyttä ja luotettavuutta. Energialiiketoiminnan ja kaavoituksen osalta ei haastatteluja ole ja suuri osa tekstistä on yhteen lähteeseen perustuvaa.

Tuloksista lukija voi oppia ymmärtämään yhtiöittämisessä vaadittuja huomioon otettavia asioita. Oman liiketoiminnan luonne ja sitä parhaiten edustavan yhtiömuodon löytäminen tuottaa varmasti haasteita. Opinnäytetyön tuloksia voi hyödyntää kuka vain, joka haluaa ryhtyä energiaomavaraisen yhteisön perustamiseen. Tuloksia voi hyödyntää myös energiayrittäjiä neuvovat tahot varsinkin silloin, kun neuvottava on lämmön- tai sähköntuotannon alalla uusi.

Jatkokehitystarvetta näkisin energialiiketoiminnan lupien selkeässä luokittelussa: Mitä ilmoituksia on milloinkin tehtävä, miksi on tehtävä ja kenelle. Uskoisin sen jo olevan opinnäytetyön aiheeksi riittävä. Tässä opinnäytetyössä käsitellään lähinnä myös toiminnan perustamisen edellytyksiä. Energiaomavaraiselle yhteisölle olisi hyvä myös olla käytännön ohjeita yritystoiminnan pyörittämiseen vaativista seikoista.

Lähteet

Bonusten verotus. 31.1.2013. Ohje Verohallinnon-sivustolla. Viitattu 9.4.2018.
<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48186/bonusten-verotu3/>.

Distributed Generation of Electricity and its Environmental Impacts. N.d. Artikkele United States Environmental Protection Agency:n sivustolla. Viitattu 21.3.2018.
<https://www.epa.gov/energy/distributed-generation-electricity-and-its-environmental-impacts>.

Hajautettua sähkön pientuotantoa. N.d. Artikkele Energiateollisuuden-sivustolla. Viitattu 23.4.2018. https://energia.fi/perustietoa_energia-ala/asiakkaat/sahkoasiakkuus/sahkon_pientuotanto.

Henkilöyhtiö ja velkavastuu. N.d. Artikkele Minilex lakitietopalvelu -sivustolla. Viitattu 1.3.2018. <https://www.minilex.fi/a/henkil%C3%B6yhti%C3%B6-ja-velkavastuu>.

Holopainen, T. 2016. Yrityksen perustamisopas : käytännön perustamistoimet. 2016 uudistettu versio. Espoo: Asiatieto.

Kananen, J. 2015. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas : Miten kirjoitan kehittämistutkimuksen vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kaupparekisterin käsittelyhinnasto. 2018. Artikkele Patentti- ja Rekisterihallituksen -sivustolla. Viitattu 22.2.2018.
<https://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/hinnasto/kasittelymaksut.html#perus>.

Kauppinen, V. 2016. Lähienergialla omavaraisuuteen. Artikkele Suomen metsäkeskuksen -sivustolla. Viitattu 26.1.2018.
<https://www.metsakeskus.fi/lahienenergialla-omavaraisuuteen>.

Kempeleen ekokortteli. N.d. Artikkele energiakokeilut.fi -sivustolla. Helsingin yliopisto. Viitattu 28.3.2018. <http://energiakokeilut.fi/node/142>.

Keränen, H., Ruokamo, I. & Karhu, L. 2015. Maaseudun uusiutuvan energian innovaatioympäristöt. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisu 10. Viitattu 23.3.2018.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/89924/Oamk_ePooki_10_2015.pdf?sequence=1.

Kiinteistöyhtymä. 8.4.2013. Ohje Verohallinnon-sivustolla. Viitattu 27.3.2018.
<https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/asuminen/kiinteistovero/omistus-ja-hallinta/kiinteistoyhtym/>.

Kirjanpitolaki 1336/1997. Laki kirjanpitovelvollisuudesta. Annettu 30.12.1997. Viim. muutos 29.12.2016. Viitattu 22.2.2018.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336>.

Kodin sähkönkulutus. N.d. Artikkelin Vattenfallin-sivustolla. Viitattu 23.4.2018.
<https://www.vattenfall.fi/energianeuvonta/sahkonkulutus/>.

Ilona, S. 2014. Aloittavan Pk-yrityksen yhtiömuodon valinta. Opinnäytetyö, AMK. Turun ammattikorkeakoulu, liiketalouden tutkinto-ohjelma. Viitattu 23.3.2018.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/79246/Salo_Ilona.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Lakari, T. 2014. Yritystoiminnan lopettaminen ja sukupolvenvaihdos. 6. uud. p. Helsinki: Verotieto.

Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä 389/1988. Annettu 29.4.1998. Viim. muutos 12.8.2016. Viitattu 1.3.2018.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1988/19880389>.

Laki eräistä yhteisomistussuhteista 180/1958. Laki yhteisomistuksista. Annettu 25.4.1958. Viim. muutos 13.3.2009. Viitattu 27.3.2018.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1958/19580180>.

Lähienergialla omavaraisuuteen 2016 – 2019. N.d. Hanke-esittely. Suomen metsäkeskus. Viitattu 20.3.2018.
<https://www.metsakeskus.fi/sites/default/files/lahienergialla-omavaraisuuteen-hanke-esittely.pdf>.

Lähienergialla omavaraisuuteen yhteistyöhanke. 22.2.2016. Hankesuunnitelma. Suomen metsäkeskus. Viitattu 28.2.2018.
https://www.metsakeskus.fi/sites/default/files/2016_hankesuunnitelma_lahienergia_lla_omavaraisuuteen2.0.pdf.

Lähtökohtana markkinaehtoisuus. N.d. Artikkelin Energiateollisuuden -sivustolla. Viitattu 23.4.2018. <https://energia.fi/perustietoa/energia-alasta/energiamarckkinat>.

Lämpöyrittäjyyden esteet. 12/2010. Motivan raportti. Kajaanin yliopistokeskus. Lönnrot-instituutti. Viitattu 29.7.2018.
https://www.motiva.fi/files/7941/Lampoyrittajyyden_esteet.pdf.

Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999. Alueiden käyttöä ja rakentamista säätelevä laki. Annettu 5.2.1999. Viim. muutos 19.12.2017. Viitattu 18.4.2018.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990132>.

Maankäytön suunnittelun ohjaus – tavoitteena hyvinvoiva elinympäristö. 20.6.2016. Artikkelin Ympäristöministeriön-sivustolla. Viitattu 18.4.2018. http://www.ym.fi/fi-FI/Maankaytto_ja_rakentaminen/Maankayton_suunnittelun_ohjaus.

Milloin yhdistys tai säätiö on yleishyödyllinen?. 2011. Ohje Verohallinnon-sivustolla. Viitattu 27.3.2018. https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/tietoa-yritysverotuksesta/tuloverotus/yhdistys-ja-saatio/milloin_yhdistys_tai_saatio_on_yleishyo/.

Opas sähköön pientuottajalle. 04/2012. Motivan raportti. Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 28.3.2018.

https://www.motiva.fi/files/5724/Opas_sahkon_pientuottajalle_2012.pdf.

Osakeyhtiö. 16.11.2017. Suomi.fi -verkkotoimitus. Viitattu 13.3.2018.

<https://www.suomi.fi/yritykselle/yrityksen-perustaminen/yrityksen-perustamistoimet/opas/yritysmuodot/osakeyhtio>.

Osakeyhtiölaki 624/2006. Laki kaikille Suomen lain mukaan rekisteröidyille osakeyhtiöille Annettu 21.7.2006. Viim. muutos 16.6.2017. Viitattu 13.3.2018.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060624>.

Osakeyhtiön osakkeenomistajan vastuu. N.d. Artikkelin Minilex lakitietopalvelut -sivustolla. Viitattu 13.3.2018. <https://www.minilex.fi/a/osakeyhtiön-osakkeenomistajan-vastuu>.

Ossa, J., Saarnilehto, A. & Villa, S. 2007. Yritysmuodot : toiminta, rahoitus ja verotus. Helsinki: Wsoypro.

Osuuskunnan ja sen jäsenen verotuksesta. 2017. Ohje Verohallinnon -sivustolla.

Viitattu 9.4.2018. <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48011/osuuskunnan-ja-sen-jasen-nerotuksesta/>.

Osuuskunnan tilintarkastuksesta luopuminen ja toiminnantarkastus. 3.11.2016.

Artikkeli Patentti- ja rekisterihallituksen-sivustolla. Viitattu 11.4.2018.

<https://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/muutyrytysmuodot/osuuskunta/muutokset/tili-tarkastuksesta-luopuminen-toiminnantarkastus.html>.

Osuuskunnan vararahasto. N.d. Artikkelin Minilex lakitietopalvelut -sivustolla. Viitattu

5.4.2018. <https://www.minilex.fi/a/osuuskunnan-vararahasto>.

Osuuskuntalaki 421/2013. Laki Suomen lain mukaan rekisteröidyille osuuskunnille.

Annettu 14.6.2013. Viim. muutos 14.6.2013. Viitattu 27.3.2018.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20130421>.

Osuuskunta yritysmuotona. N.d. Artikkelin Pellervo-sivustolla. Viitattu 31.7.2018.

<https://pellervo.fi/tietoa-osuustoiminnasta/osuuskunta/>.

Osuuskuntien verotuksesta. 19.6.2006. Ohje Verohallinnon-sivustolla. Viitattu

9.4.2018. <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48011/osuuskuntien-verotuksesta/#6.ylij%C3%A4%C3%A4m%C3%A4n-rahastosiirtojen-verotus>.

<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48011/osuuskuntien-verotuksesta/#6.ylij%C3%A4%C3%A4m%C3%A4n-rahastosiirtojen-verotus>.

Päästöjen vähentäminen Suomessa. N.d. Artikkelin Ilmastosiivujen -sivustolla. Viitattu

21.3.2018. <http://ilmasto.org/ilmastonmuutos/ratkaisut/paastojen-vahentaminen-suomessa>.

Selko-opas yrittäjyyteen. 2017. Uusyrityskeskus opas yrittäjyyteen. Viitattu 1.3.2018. https://www.uusyrityskeskus.fi/wp-content/uploads/2017/06/SUK_selko_opas_verkkoon.pdf.

Selvitys hajautetusta ja paikallisesta energiantuotannosta erilaisilla asuinalueilla. 2010. Motivan loppuraportti. Gaia Consulting Oy. Viitattu 28.3.2018. https://www.motiva.fi/files/7938/Selvitys_hajautetusta_ja_paikallisesta_energiantuotannosta_erilaisilla_asuinalueilla_Loppuraportti.pdf.

Suomen maakaasumarkkinat. N.d. Artikkelit Energiaviraston -sivustolla. Viitattu 23.4.2018. <https://www.energiavirasto.fi/suomen-maakaasumarkkinat>.

Sutinen, M. & Viklund, E. 2005. Kaikki mitä olet halunnut tietää yritystoiminnasta mutta et ole tiennyt keneltä kysyä. 10. uud. p. Kuopio: Savonia ammattikorkeakoulu.

Tilintarkastuslaki 1141/2015. Laki kirjanpitovelvollisuudesta. Annettu 18.9.2015. Viim. muutos 18.9.2015. Viitattu 10.4.2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20151141>.

Tilintarkastusvelvollisuus. N.d. Artikkelit Suomen tilintarkastajien-sivustolla. Viitattu 10.4.2018. <https://www.suomentilintarkastajat.fi/tilintarkastus/miksi-tilintarkastus-tehdaan/tilintarkastusvelvollisuus>.

Toiminimi lyhyesti. 12.2.2018. Artikkelit Yritä -sivustolla. Futuredu Oy. Viitattu 22.2.2018. <https://yritä.fi/toiminimi>.

Toiminnantarkastaja ja toiminnantarkastus. N.d. Artikkelit Pellervon lehden -sivustolla. Viitattu 11.4.2018. <https://pellervo.fi/tietoa-osuustoiminnasta/tietopankki/osuuskuntalaki/toiminnan-tarkastaja-ja-toiminnan-tarkastus/>.

Tuloverotus – avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö. 2016. Ohje Verohallinnon -sivustolla. Viitattu 9.4.2018. <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/tietoa-yritysverotuksesta/tuloverotus/avoin-yhtio-ja-kommandiittiyhtio/>.

Tuloverotus – Liikkeen- tai ammattinharjoittaja. 2016. Ohje Verohallinnon -sivustolla. Viitattu 6.4.2018. <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/tietoa-yritysverotuksesta/tuloverotus/liikkeen-tai-ammattinharjoittaja/>.

Tuloverotus – yhdistys ja säätiö. 9.3.2017. Ohje Verohallinnon -sivustolla. Viitattu 27.3.2018. <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/tietoa-yritysverotuksesta/tuloverotus/yhdistys-ja-saatio/>.

Tuorila, O. 2013. Lämpöenergiayhtiön perustaminen : Kahden yrityksen keskitetty lämpöenergian tuotanto. Opinnäytetyö, AMK. Hämeen ammattikorkeakoulu, puutarhatalouden koulutusohjelma. Viitattu 23.3.2018. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/54931/Tuorila_Olli-Matti.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Kansallinen energia- ja ilmastostrategia. 3/2013. Työ- ja elinkeinoministeriö. Edita Publishing Oy. Viitattu 28.2.2018.

[http://tem.fi/documents/1410877/2626968/Energia-
ja_ilmastostrategia_2013.pdf/ce0e9b73-f907-454b-b52b-87fa9fa481d2](http://tem.fi/documents/1410877/2626968/Energia-ja_ilmastostrategia_2013.pdf/ce0e9b73-f907-454b-b52b-87fa9fa481d2).

Varojen jakaminen osakeyhtiössä. N.d. Artikkelin Minilex lakitietopalvelut -sivustolla. Viitattu 15.3.2018. [https://www.minilex.fi/a/varojen-jakaminen-
osakeyhti%C3%B6ss%C3%A4](https://www.minilex.fi/a/varojen-jakaminen-osakeyhti%C3%B6ss%C3%A4).

Verohallinnolle maksettavat ja ilmoitettavat työnantajasuoritukset. 2.1.2017. Ohje Verohallinnon-sivustolla. Viitattu 6.4.2018. [https://www.vero.fi/yritykset-ja-
yhteisot/tietoa-
yritysverotuksesta/yritys_tyonantajana/verohallinnolle_maksettavat_ja_ilmoitet/](https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/tietoa-yritysverotuksesta/yritys_tyonantajana/verohallinnolle_maksettavat_ja_ilmoitet/).

Voitonjako eri yritysmuodoissa. N.d. Artikkelin Minilex lakitietopalvelut -sivustolla. Viitattu 5.4.2018. <https://www.minilex.fi/a/voitonjako-eri-yritysmuodoissa>.

Yksityinen elinkeinonharjoittaja. 2017. Artikkelin Patentti- ja Rekisterihallituksen -sivustolla. Viitattu 22.2.2018. <https://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/yeh.html>.

Yksityisen elinkeinonharjoittajan vastuu. N.d. Artikkelin Minilex lakitietopalvelut -sivustolla. Viitattu 22.2.2018. [https://www.minilex.fi/a/yksityisen-
elinkeinonharjoittajan-vastuu](https://www.minilex.fi/a/yksityisen-elinkeinonharjoittajan-vastuu).

Yritysmuodon muutos. 2016. Ohje Verohallinnon-sivustolla. Viitattu 10.4.2018. [https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yrityksen-
elinkaari/muutokset_toiminnassa/liikkeen-ja-
ammattinharjoittaja/yritysmuodon_muuto/](https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yrityksen-elinkaari/muutokset_toiminnassa/liikkeen-ja-ammattinharjoittaja/yritysmuodon_muuto/).

Yritysmuodon muutos. 9.4.2018. Ohje Verohallinnon-sivustolla. Viitattu 10.4.2018. [https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yrityksen-
elinkaari/muutokset_toiminnassa/avoin-yhtio-ja-
kommandiittiyhtio/yritysmuodon_muuto/](https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yrityksen-elinkaari/muutokset_toiminnassa/avoin-yhtio-ja-kommandiittiyhtio/yritysmuodon_muuto/).

Yritysmuodon muutos – osakeyhtiö ja osuuskunta. 27.10.2016. Artikkelin Verohallinnon-sivustolla. Viitattu 5.4.2018 [https://www.vero.fi/yritykset-ja-
yhteisot/yrityksen-elinkaari/muutokset_toiminnassa/osakeyhtio-ja-
osuuskunta/yritysmuodon_muutos_osakeyhtio_ja_osuu/](https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yrityksen-elinkaari/muutokset_toiminnassa/osakeyhtio-ja-osuuskunta/yritysmuodon_muutos_osakeyhtio_ja_osuu/).

Yritysmuodon valinta. N.d. Artikkelin uusyrityskeskusten sivustolla. Viitattu 21.3.2018. <https://www.uusyrityskeskus.fi/yrityksen-perustaminen/yritysmuodon-valinta/>.

Yritysten lukumäärät kaupparekisterissä. 2018. Tilasto Patentti- ja rekisterihallituksen-sivustolla. Viitattu 5.4.2018. <https://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/yritystenlkm/lkm.html>.

Liitteet

Liite 1. Yritysten lukumäärät kaupparekisterissä (Yritysten lukumäärät kaupparekisterissä 2018)

Yritysmuoto	2.1.2018
Osakeyhtiö	270 553
Yksityinen elinkeinonharjoittaja	204 031
Asunto-osakeyhtiö	89 134
Kommandiittiyhtiö	28 279
Avoin yhtiö	10 054
Osuuskunta	4 229
Sivuliike	1 184
Aatteellinen yhdistys (*)	442
Julkinen osakeyhtiö	248
Osuuspankki	192
Säätiö (*)	41
Keskinäinen vakuutusyhtiö	33
Säästöpankki	19
Vakuutusosakeyhtiö	16
Asumisoikeusyhdistys	17
Vakuutusyhdistys	7
Valtion liikelaitos	3
Eurooppayhtiö	1
Eurooppalainen taloudellinen etuyhtymä	1
Eurooppalaisen taloudellisen etuyhtymän sivuliike	1
Hypoteekkiyhdistys	1
Yhteensä	608 486

x)= Lukuun sisältyvät kaupparekisteriin merkityt säätiöt ja aatteelliset yhdistykset. Kaupparekisteriin on ilmoitettava ainoastaan ne säätiöt ja aatteelliset yhdistykset, joilla on elinkeinotoiminnan harjoittamista varten pysyvä toimipaikka tai palveluksessa vähintään yksi työntekijä.

Liite 2. Hajautetun energiantuotannon esimerkkikohteita Suomessa (Selvitys hajautetusta ja paikallisesta energiantuotannosta erilaisilla asuinalueilla 2/2010 ,55-57)

Kohteen nimi	Sijainti	Perustettu	Kuvaus	Aurinko-energia	Biokaasu	Maa/vesistö-lämpö	Puu	Tuuli	Muut
Nupurin kartano	Espoo	Suunnitteilla	Suunnitteilla 560 asukkaan tiivis pientaloalue, kaavoitus viivästynyt			X			
Saimaa Gardens	Lappeenranta	Suunnitteilla	Rakenteilla suuri matkailukeskittymä, jossa pyritään tuottamaan energia osittain paikallisesti						X (Ei määr.)
Äkäslompolon ekologinen matkailukylä	Kolari	Suunnitteilla	16 000 vuodepaikkaan tähtäävä ekologisesti rakennettu alue, joka arkkitehtikilpailuvaiheessa						
Östersundom	Helsinki	2014	Tavoitteena uudenlainen yli 35 000 asukkaan kaupunkimainen pientaloalue						X (Ei määr.)
Eliaksenrinne	Lohja	2011	Tavoitteena 30 asunnon ekokylä						X (Ei määr.)
Karjaan ekokylä	Raasepori	2011	Tavoitteena 12 talon monimuotoisesti ekologinen kylä		X			X	
Skaftkärr	Porvoo	2011	Tavoitteena 6 000 asukkaan kaupunginosa, jossa ekologisuus mukana kaavoituksesta lähtien						X (Ei määr.)
Varjakan alue	Oulunsalo	2010	Tavoitteena 150 000 vuotuisen kävijän kulttuuriin, luontoon ja mereen perustuva elämyskeskus			X	X		
SOK Logistiikka-keskus	Sipoo	2010	75 000 m ² logistiikkakeskus, jonka lämpö tuotettu paikan päällä			X	X		
Anttolan kuntakeskus	Mikkeli	2010	Kuuden kaupungin omistaman kiinteistön uusi lämmitysjärjestelmä			X			
ABB trukkilataus-asema	Helsinki	2010	Suomen suurin aurinkosähköasennus (180 kW)	X					

Kempeleen ekokylä	Kempele	2009	10 uuden omakotitalon kortteli, joka irti valtakunnan sähköverkosta (puukaasu-CHP)				X	X	
Vihdin ekokylä Linnanniitty	Vihti	2009	600 asukkaan monimuotoiseksi kaupunginosaksi pyrkivä uusi kohde				X		
As. Oy Taivalkunnan-tie	Nokia	2009	100 asukkaan kerrostalo-yhtiö vaihtoi kaukolämmön maalämpöön			X			
Vaasan asuntomessu-alue	Vaasa	2008	40 pientalon ja 3 kerrostalon asuntomessualue		X	X			
Miehikkälän aluelämpökeskus	Miehikkälä	2007	Miehikkälän keskustan lämmöntuotanto hakelämpökeskuksella				X		
Gaija, ekosuuskunta Kajanniemi	Ähtäri	2006	Kestävän kehityksen yhteisö, n. 20 asukasta						X (Ei määr.)
Bromarvin ekokylä	Raasepori	2000	Neljä pientä kerrostaloa ja kaksi rivitaloa, 34 asukasta	X			X		
Haapamäen pellettikylä	Haapamäki	1999	Haapamäen keskustan ja teollisuusalueen lämmitys useilla pellettilämpökeskuksilla				X		
Keuruun ekokylä	Keuruu	1997	Omavaraisuuteen ja luonnonmukaisuuteen pyrkivä yhteisö, n. 25 asukasta	X			X	X	
Kangasalan yhteiskylä	Kangasala	1994	Moniulotteisesti ekologinen kyläyhteisö, 9 omakotitaloa, n 40 asukasta				X		
Eko-Viikki	Helsinki	1990-luku	Suomen ensimmäinen ekologisesti suunniteltu urbaani kaupunginosa	X	X	X	X	X	
Keravan aurinko-energiakylä	Kerava	1982	50 asunnon rivitaloalue, joka lämmitettiin aurinkoenergialla	X					
Torpparinmäki	Helsinki	1981	Asuntomessuille rakennettu 80 asunnon paritaloyhdyskunta	X					

Hajautetun energiantuotannon esimerkkikohteita Suomessa

1. Nupurin kartano, Espoo
2. Haapamäen pellettikylä
3. ABB trukkilatausasema, Helsinki
4. Torpparinmäki, Helsinki
5. Östersundom, Helsinki
6. Eko-Viikki, Helsinki
7. Kangasalan yhteiskylä
8. Kempeleen ekokylä
9. Keuruun ekokylä
10. Äkäsiempon ekologinen matkailukylä, Kolari
11. Saimaa Gardens, Lappeenranta
12. Eliaksenrinne, Lohja
13. Miehikkälän alueilämpökeskus
14. Anttolan kuntakeskus, Mikkeli
15. As. Oy Taivaikkunnantie, Nokia
16. Varjakan alue, Oulunsalo
17. Skafkärr, Porvoo
18. Bromarvin ekokylä, Raasepori
19. Karjaan ekokylä, Raasepori
20. SOK Logistiikkakeskus, Sipoo
21. Vaasan asuntomessualue
22. Vihdin ekokylä Linnanniittu
23. Gaija, eko-osuuskunta Kajanniemi, Ähtär
24. Keravan aurinkoenergiakylä



Liite 3. Tutkimukseen haastateltavat

	Ajankohta	Tyyppi	Aihe
Heinonen Petri, Lämpösi Oy, Toimijohdaja	6.3.2018	Konstruktoitu	Yhtiömuotojen vertailu
Kainu Hannu, Kyyjärven energiaosuuskunta, hallituksen puheenjohtaja	18.3.2018.	Konstruktoitu	Yhtiömuotojen vertailu
Koskinen Jussi, Uusi-Laukkalan tila, maa- ja metsätalous yrittäjä	6.3.2018	Konstruktoitu	Yhtiömuotojen vertailu
Kovanen Seppo, Petäjaveden Energia Oy, hallituksen puheenjohtaja	18.3.2018	Konstruktoitu	Yhtiömuotojen vertailu
Kuhno Simo, Rahkolan Energiaosuuskunta, hallituksen puheenjohtaja	6.3.2018	Konstruktoitu	Yhtiömuotojen vertailu
Kymäläinen Inka, Ammatinharjoittaja, Tmi Inka Kymäläinen	12.4.2018	Konstruktoitu	Yhtiömuotojen vertailu
Sinivaara Lea, UHY Tietoakseli, Palvelupäällikkö	24.4.2018	Konstruktoimaton	Yhtiömuotojen vertailu

Liite 4. Strukturoidusti haastateltujen kysymykset

Arvoisa vastaanottaja

Teen opinnäytetyötä, jonka aiheena on vertailla eri yhtiömuotoja ja selvittää, mikä voisi olla sopivin energiaomavaraisen yhteisön perustamiseen sekä joustavaan ylläpitoon (Esim. Osakeyhtiö, osuuskunta, toiminimi...). Aiheen toimeksiantajana on Suomen metsäkeskus ja aihe on osana Lähienergialla omavaraisuuteen -hanketta. Energiaomavaraisella yhteisöllä tarkoitetaan tässä tapauksessa omakotitalojen keskittymää, jossa asukkaat tuottaisivat lämpöä sekä mahdollisesti sähköäkin keskitetysti ja jakelisivat sitä keskenään. Tällä tavoin he voisivat esimerkiksi säätää itse energiansa hintaa ja olla riippumattomia aluelämpöverkosta. Konkreettinen esimerkki tämänäyttöisestä yhteisöstä olisi Kempeleen ekokortteli.

Haluaisin keskustella teidän kanssa tekijöistä, jotka vaikuttaisivat yhtiömuodon valintaan. Teillä on kokemusta toimimisesta yhtiömuodoissanne. Näillä haastatteluilla saisin työhöni lisää aineistoa, jolla viedä tutkimusta eteenpäin. Tässä olisi muutamia kysymyksiä:

1. Vastuun ja päätöksenteon jakautuminen: Kuka/ketkä kantaa vastuuta yritystoiminnasta ja ketkä päättää asioista? Kenellä on oikeus tehdä sopimuksia, tehdä hankintoja ja ottaa velkaa
2. Toiminnan joustavuus: Onko päätöksenteko nopeaa? Onko paljon lakisääteisiä kokouksia tai ilmoituksia kaupparekisteriin yms? Koetteko perustaessa ja vuosi-ilmoituksia tehdessä tietyt lakisääteiset työllistävinä asioina?
3. Yritysmuodon jatkuvuusmahdollisuudet: Onko yritysmuotoon helppo lisätä/erottaa toimijoita. Onko yritystä helppo laajentaa (tässä tapauksessa se olisi uusien asukkaiden lisääminen energianjakeluun) tai onko omistajan vaihdos miten toteutettavissa?
4. Voitot ja tappiot: Miten voitot jaetaan yhtiömuodossanne? Entä tappioiden kattaminen? Kuka on vastuussa konkurssitilanteessa? Esimerkiksi avoimessa yhtiössä kaikki osakkaina olevat yhtiömiehet vastaavat yhtiön veloista koko henkilökohtaisella omaisuudellaan ja voivat joutua vastuuseen toisten yhtiömiesten tekemistä sitoumuksista. Kuka takaa pankkivelat?
5. Verotus: Miten yhtiömuotonne vaikuttaa verotukseen?
6. Miksi olette valinneet tämän kyseisen yhtiömuodon teidän toimintaanne? Oliko esillä muita vaihtoehtoja?
7. Onko joitain muita seikkoja miksi teidän yhtiömuotonne sopisi/ei sovi energiaomavaraisen omakotitaloyhteisön pyörittämiseen? Onko teillä mielessä jokin yhtiömuoto mitä te suosittelette okt-alueelle ja miksi
8. Tuleeko mieleen jotain muuta, mikä voisi olla tämän opinnäytetyön kannalta oleellista?

Ystävällisin terveisin

Ville Surma-Aho

040 530 9386

ville.surmaaho@gmail.com